Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана. | № 197 (17920) | 1988 оной августын 27, суббото | Сэн 3 мүн.

...ИНОГОЙ ҮҮРГЭ ...ГНЭШЭГҮЙ ЕХЭ

...гээрэлэй талаар улад зоной улам бүри ургажа бай...лтэнүүдые һайнаар хангажа, коммунис ёһоной үндэр ...лтэйгээр тэдэнние хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ киногой искус...удха шанар тон ехэ гэхэшэ.

...мэришэн, таряашанай залуухан гүрэнэй саашанхи ...дэ, тэрэнэй олон тоото үндэһэ яһатанай эб нэгэтэй ...лай һалбаран мандаха хэрэгтэ киногой сэгнэшэгүй ...тэй байһые революциин вождь В. И. Ленин Совет ...түрүүшын жэлнүүдтэ хёрхо хурсаар сэгнэжэ хэлэһэн

...ороошье, арадай ажахын бүхы һалбаринуудай түрүү ...шэл ажобайдалдамнай ушардаг алдуу, дутагдалнууд ...эрэ харуулагдажа, элишэлэгдэжэ усадхагдадаг, улад ...аримтата һургаал болоҗо үгэдэг байна ха юм.

...тата болоод уран һайханай фильмүүдэй удха шана... ...эргэ сэнтэйе хүн түрэлтэн хоридохи зуун жэлэй ...эдэжэ эхилһэн байна. Баримтата фильмүүдэй ашаар ...үрэнүүдэ, бүхэли арадуудай түүхэдэ болоһон ушар ... хүгжэлтые, дабшасые үе сагай оройһоо сэгнэн ...олтойбди.

...ин классическа болон манай үеын уран зохёолой ...айн бүтээлнүүдэй удхаар бэлигтэй режиссёр, опера...ай байгуулһан уран һайханай фильмүүд, арад зо...ун ёһоной үндэр мэдэрэлтэйгээр, энэрхы халуун ...тайгаар ажаһуухые уряалан хүмүүжүүлдэг табисуур-

... республикын гүрэнэй киносеть жэл бүри 15 мил...харгшадые киногоор хангажа байдаг юм. Мүнөө ...айгша оной эхинһээ захалжа, республикымнай хото, ... кинотеатрнуудта, соёлой байшангуудта болоод ...та 8,5 миллион улад зон кинофильмнүүдые хараа...

...дэр манай орондо тэмдэглэгдэжэ байгаа «Совет ...үдэрые» республикымнай олохон кино-түхеэрэлгэ...худэлмэрилэгшэд ажалай шэнэ амжалтануудаар уг...на. Жэшээлхэдэ, энэ мэргэжэлэйнгээ һайндэрые ...) хотын киносетиин дирекци (директорынь нүхэр ...обанова) ажалай һайн бүтээсэтэйгээр угтаба. Дурсаг...оллектив валова суглуулбаряар түсэбөө 103 процент ...юм. Гадна Загарайн киносетиин дирекци (директо...нүхэр В. П. Потитий) түсэбөө 112 процент, Хэжэнгын ... (директорынь нүхэр Д. Д. Бадмацыренова) — 109,6, ...иин киносетиин коллектив (директорынь нүхэр ...дшаева) түсэбөө 106 процент дүүргэһэн байба. Дур... коллективүүдэй амжалтые дэмжэн арьбадхалсаһан ...обаад худоо тосхонуудай киномеханигуудай оролдо...алые эндэ онсолон тэмдэглэнэбди.

...р үдэр бүриингоо ажалые няхта нарһаар хубаарил...улагдаха кино тухай тодо һонор соносхолнуудые ...ой опооро ябадаг газарнуудта саг соогоо үлгэдэг ...ра бүридэ хараалһан түсэбүүдээ жэншэдгүй дүүргэ...гаа. Мүн эдэ коллективүүдэй киномеханигууд оро... гадаадын болон дотоодын политикые үргэнөөр, ...харуулдаг совет киноискусствын эрдэмтэ бүтээл — ...дэй танилсахыень, хүн зоной һонирхол, эдэбхини ...еор, анхармаар соносхожо, КПСС-эй XIX конферен...далдэ абаһан дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудаа сум ...эн маггаалтай.

...нхэдэ мүнөөдэр тэмдэглэгдэжэ байгаа мэргэжэлэйн... ...дэрэй хүндэлэлдэ — совет киногой үдэртэ найман ... түсэбүүдые уридшалан дүүргэһэн нүхэд, респуб...иношодой дунда олон. Тэдэнэй зэргэһээ Хэжэнгын ...ин Могсохон тосхоной киномеханик Жалма Цырен...на Сандаковае, Хориин районой Тээгдын кино-түхеэ...даагша Михаил Петрович Соболевые, Загарайн рай... ...шүүтай һууринай 3-дахи километр гэжэ газарта ...г киномеханик Пётр Иванович Потитий, мүн энэл ...Онохой һууринай, Маевка тосхоной кино-түхеэрэл...дэрэ ажаллажа байдаг Анна Аносовна Верховая, ...р Иванович Ефремов болон бусадые онсолон тэм...р. Тээгдын киномеханик нүхэр М. П. Соболев рес...н харалга-конкурсдо «Мэргэжэлээрээ эрхим» гэһэн ...нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй юм. Дурсагдагша нүхэд ...нэһэн мэргэжэлээрээ түс түстаа хори гаран, гушаад ...тэ таһалгарягүй ажаллажа, худэлмэриингоо дүршэл ...ние үнгэрһэн үе соогоо нарижуулһаар, бусадта жэ...үүлан ерэһэн тула Буряад оронойнгоо киногой хү...лэгшэдэй дунда мэдээжэ болонхой.

...а Ивановна Стрекаловская Хойто-Байгалай районой ...скоо һууринда үнинэй ажаллана. Ажалай ветеран ...рнай 1987 оной худэлмэриин дүнгүүдээр Буряадай ... болон Бүхэроссиин социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ ... солотой. «СССР-эй кинематографиин отличник» гэ...дэгтэй, районойнгоо эрхимүүдэй эрхим мэргэжэлтэ ...Ивановнагай «Ажалай дэбтэр» соо «1952 оной апре...һээ Байкальское һууринай киномеханигаар абтаба» ...ри ганса тэмдэглэл бии юм. Киномеханик мэргэжэ...35 жэл соо таһалгарягүйгөөр ажаллажа байхадаа, ...И. Стрекаловская оорьнгоо мэргэжэлдэ олохон лэ ...улые дуралуулжа шадаа даа. Тиин тэрэнэй һургаһ ...үүлһэн олон киномеханигууд Буряад ороной элдэб ...дта амжалтатай, маггаалтайгаар ажаллажа байдаг.

...бликын киношод тарилга, хуряалгын болоод нийтын ...үбэлжэлгын халуун хаһада «унаһан малгайгаа абаха ... ажаллажа байһан худоо нютагуудай ажалшадые ...р саг соонь хангаха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадал...гээшэ. Жэшээлхэдэ, Ивалгын киносетиин нүүдэл тү...ын киномеханик Николай Яковлевич Кокорин, Хэжэн...носетиин түлөөлэгшэ Леонид Николаевич Сенотрусов ... дурсагдагша нютагуудайнгаа малшад, механизатор...олон таряашадай анхаралда репертуараа шадамараар ... кино бүхэноо саг соонь, һонирхолтойгоор, шанар... харуулжа магтаалда хүртэдэг. Тиихэдэ нүхэр Н. И. ...Ивалгынгаа районой малшадай үбэлжөөнэй болоод ...гай буусануудаар хараалагдаһан график соогоо, са...ршье уларилда заатагүй гаража, һонин фильмүүдые ...аг тула малшадые киногоор хангалгын социалис ...эйдэ республика соогоо эрхимлээ һэн.

...э үедэ республика соомнай бүхы албан зургаануудай ... 1000 гаран кино-түхеэрэлгэ худэлгэгдэнэ. Тэдэнэй ... гүрэнэй юм. Гүрэнэй эдэ кино-түхеэрэлгэнүүдэй 505; ... үргэн экрантай. 1986 оной мэдээгээр нэгэ хүн жэл ...үида зэргэөр абажа харахада, 17 дахин кино хараһан ... Энэ баримтые урда жэлнүүдэйхитэйнь сасуулжа ...да, хүнэй кинодо ошолгын үсөөрһэниие гэршэлнэ. ...лхэдэ, 1977 ондо нэгэ хүн жэл соо 24 дахин кино ...г байгаа. Тиигэбэ ябашье кино харагшадай тоо бүхы ... ехэ юм бээз. 1987 оной бүридхэлөөр хаража үзэхэдэ, ...лика соомнай 14.582.178 хүн кино хараһан байбал, ... оной долоон һарын туршада 8.283.200 хүн кинодо ... байха юм.

...оо нютагуудай ажалшадые киногоор хангалга хаа хаа...эмхи түримтай гэхын аргагүй. Мүүгаар заһабарилаг... соёлой байшангуудай, клубүүдай хаагдадаг ушарһаа ...лан, үнгэрһэн үбэлэй үедэ Хяагтын, Сэлэнгын, При...линн, Хойто-Байгалай, Хэжэнгын, Яруунын районуудай ... тосхон, һууринуудай ажалшад удаан саг соо кино ... аргагүй байһан юм. Илангаяа Яруунын киносетиин ...но-түхеэрэлгэнүүд үнгэрһэн үбэлдөө дүн хамта 565 ... соо улад зондоо кино харуулха аргагүй байжа, валова ...улбаряар 1800 түхэригэй гарзада ороһон байна.

...дай ажахые хүбилган шэнэдхэхэ хэрэгтэ аша туһатай ... дүй дүршэл болоод, оюун бэлигэй, ухаан бодолой ...танүүдые тодо һонороор арад зондо нэбтэрүүлхэ ...ой киногой үүргые нютагуудай партийна, совет болон ...ын хүтэлбэрилэгшэд хараадаа абажа, ажалшадые та...рагүй хангажа байха арга нүхэсэл түйлаха зэргэтэй.

ФЕРМЭ БҮХЭНДЭ — ЭЛБЭГ ТЭЖЭЭЛ!

БАТА НАЙДАЛТАЙБДИ

Августын 22-ой мэдээгээр бүхы 694 гектар сабшалангай ногооной хахадһаа ехэнхинь сабшагдаад, 250 гаран гектарай үбһэн хуряагдажа, 6000 үлүүтэй центнер үбһэн сомогдоо. Түсэбнай 60 гаран процентдэ хүргэгдэбэ.

Манай звено 2800 центнер үбһэ һурилжэ, даабаряа 80 процент дүүргэбэ. Намтай сугтаа механизаторнууд А. К. Хомяков, В. Е. Трифонов, А. М. Баранов, Ф. В. Баннов гэгшэд габшагай шангаар худэлнэ.

А. ПАВЛОВ,
Тарбагатайн районой «Искра» колхозой луговод.

Худөөгэй ажалшадай гол зорилгын нэгэн — нийтын адууһа малда хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ абаха харюусалгатай хүдэлмэри шиидхэхы үедөө оробо. Байгша оной үбһэ хуряалга орёо хүшэр байдалда үнгэржэ байбашье, ажахымнай хүдэлмэрилэгшэд харюусалгаяа зүбөөр мэдэржэ, нарата сэлмэг үдэрнүүдые бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэхые оролдоно. Һаянай байдалаар манай XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо 12 мянган центнер үбһэн хуряагдаа, 5700 тонно сенаж дарагдаа, 700 центнер витаминтай ногооной гурил бэлэдхэгдэө.

Нийтын адууһа малда тэжээл бэлэдхэхэ шухала кампани нёдондоной энэ үеынхитэй жэшэхэдэ, адлирхуугаар эмхидхэгдэбэшье, түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэхын тула үшөөл ехэ ажал хэгдэхэ болоно. Эдэ бүгэдэ колхозни гуудаймнай һанаа сэдьхэлые эдэ үдэрнүүдтэ гүйсэд эзэлнэ гэжэ, хэлэхэдэ алдуу болохогүй. Саг оройтожо байна. Үбһэ хуряалгада хүдэлгэгдэжэ байһан бүхы оньһон машинануудаа үдэр бүри бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэжэ, түсэбөөр хараалһан үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ абахын тула ехэ оролдолго гаргаха байһанаа хүн бүхэн гүйсэд мэдэрнэ.

Ажахын дүй дүршэлтэй, унинэй колхознигуудай нэгэн Георгий Васильевич Вербенко гэгшын даадаг үбһэшэдэй звеногой гэшүүд оролдосотойгоор ажаллажа, хараалһан даабариингаа ехэнхи хүбиинь бэелүүлжэ шадаба. Түс звеногой гэшүүд энэ һарын хүүшаар үбһэ хуряалгаяа түгэсхэхэ зорилготой. Тэжээл бэлэдхэгшэдэй дунда үргэнөөр дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ К. Р. Козигой, Х. Г. Жалсабоной, Б. Ж. Дондоковой звенонууд мүн лэ һайн үрэ дүнгүүдые түйлана.

Үбһэ хуряалга дээрэ хүдэлжэ байһан бригада, звено бүхэндэ партийна болон комсомолой бүлэгүүд, депутадай постнууд эмхидхэгдэнхэй. Нийтын малай тэжээл бэлэдхэлгэ дээрэ хүдэлжэ байһан звенонуудай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Мүрысөөнэй дүн 5 хоноод лэ гаргагдадаг. Эрхим һайн үрэ дүнгүүдые түйлаһан звеногой хүндэлэлдэ ажахын түб Ташаланда Ажалай Алдар Солын Улаан туг үргэгдэнэ, Дамжуулгын улаан вымпелнууд мүн гэн шантайгаар барюулагдана. Энэ харюусалгатай хаһада хүдэлжэ байһан үбһэшэдтэ агитбригада, хүн зоной эрилтэ хангадаг албанай хүдэлмэрилэгшэд саг үргэлжэ айлшална.

С. АЛЕКСЕЕВ,
колхозой парткомой секретарь.

Загарайн район.

БЭРХЭШЭЭЛТЭЙШЬЕ ҺААНЬ, БЭЕЛҮҮЛХЭ

ШАДАБАРИДАА ТҮШЭГЛЭНЭ

Энэ жэлдэ үбһэшэд хүшэр хүндэ эрхэ байдалда нийтын адууһа малай үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ байна гэжэ дабтан, дабтан хэлэһэнэйшье үлүү. Энэмнай хаа хаанагүй тохёолдоһон байдал.

Иимэ уларил Түнхэнэй райониешье тойрожо гараагүй. Тиимэһээ бэрхэшээл эндэшье ушараа. Үнгэрһэн 1987 оной энэ хугасаа соо районой ажахынуудай үбһэшэд 112.257 центнер үбһэ һурилөөд байгаа һаа, харин мүнөө оройдоол 91.570 центнер үбһэн хуряагдаа. Мүн силос, сенаж даралга, витаминтай ногооной гурил үйлэдбэрилгэ нёдондонойхиһоо хожомдонги ябана.

Сагай уларилай хэдышье хүшэр хүндэ байхада нийтын адууһа малда тэжээл бэлдэгшэд оролдолго, хүсэ шадалаа һуладхангүй хүдэлжэ, үбһэ хуряаха түсэбөө бүхыдэнь 54 процентдэ хүргэбэ.

Районой ажахынуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүүшүүлэй зэргэдэ ябаһан, һарьдаг уулануудай хоорондохи Туранай совхозойхидто ошоһон байнабди. Республика дотор соносхогдоһон полит-үдэртэ хабаадалсаһан түлөөлэгшэдтэй хамта ябаабди. Эндэ КПСС-эй Буряадай обкомой эмхидхэлэй таһагые даагшын орлогшо С. Р. Очиров, КПСС-эй Түнхэнэй райкомой секретарь Э. З. Васильева, түс райкомой худөө ажахын таһагай инструктор В. Б. Бальбеев, РАПО-гой ахамад агроном В. В. Хоборков, райкомой пропаганда болон агитациин таһагай инструктор В. П. Гармаев, ветбаклабораториин ветеринар Р. А. Федотова гэгшэдтэй хамта совхозой адууһа малда үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ байһан звено болон бригадануудта хүрөөбди.

«Ургаса хуряалгые — эршэмтэйгээр, эрхим шанартайгаар» — гэһэн темэдэ зорюулагдаһан хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдөө. Тиихэдээ тэжээл бэлэдхэгшэдэй ажалай дүнгүүдээр һонирхообди.

Туранай совхоз 1337 гектар сабшалантай юм. Тэрэнэйнгээ 1154 гектарыень сабшанхай. 896 гектар дээрэхи ногоо хуряажа һурилөө, складуудта оруулаа. АВМ түхэлэй агрегадта 42 гектар дээрэхи ногоон сабшагдажа, витаминтай ногооной гурил болгогдоо. Мүнөөдөө ажахыда 12.270 центнер үбһэн сомогдоһон, тэрэ тоодо 1015 центнерынь һалхитуулан хатаагдаһан байна.

Сабшагдаһан газарай гектар бүхэнһөө дунда зэргээр 13,7 центнер үбһэн хуряагдана.

— Бидэ түсэбэй ёһоор 500 тонно сенаж дараха байһан аад, түсэбөө дүүргэбди. Мүнөөдэр силос даража эхилбэбди. Сэлмэг һайн үдэрэй байгаа һаань, үбһэ хуряалгаяа ойрын долоон үдэрэй туршада дүүргэхэ аргатайбди, — гэжэ колхозой парткомой секретарь Д. С. Шагдуров хэлэнэ.

Сагаан-Хуһан гэжэ һууриндахи сабшалан дээрэ хүрэжэ ерэхэдэмнай, абар-табар үүлэдые сорьёһон шанга наран шаража, үбһэшэд ехэл сүлөө забдагүй, сайшаһан ногоо тармажа үбһөө һуриижэ байба. Түс звенодо 25 үбһэшэдые Д. А. Батлаев ударидана. Бүхыдөө 169 гектар сабшалан тэдээндэ даалгагданхай. Мүнөө бүхы газараа сабшажа дүүргэөд, тэрэнэйнгээ 165 гектарай үбһыень хуряажа, 2665 центнерэй һуринүүдые бодхоонхой. Мүн 1000 центнер үбһэ һалхитуулан үлеэлгэжэ хатааха байһан аад, тэрэнээ 15 центнерээр үлүүлээ. Звенодо Хойто-Голой дунда һургуулиин 18 һурагшад туһалжа, аха нүхэдһөө дутуугүйгөөр худэлжэ байнхай. Түсэбэйнгөө ёһоор энэ звено 3 мянган центнер үбһэ бэлэдхэхэ юм. Мүнөө сабшалангай 20 гектарай үбһэн хуряагдаагүй үлэнхэй.

— Түсэбөө дүүргэхэбди, — гэжэ үбһэшэд бата хэлэнэ.

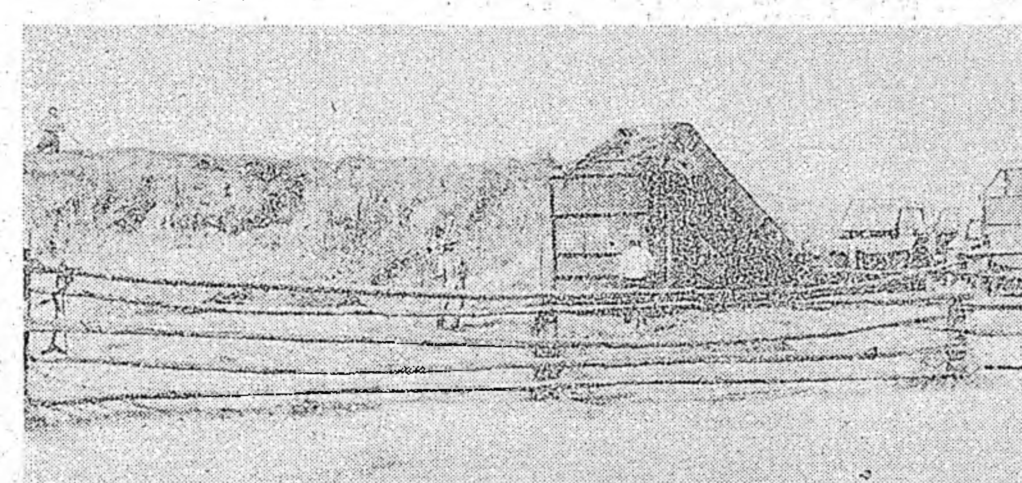
Звенодо 2 гэнжэтэ, 3 моортэ трактор, нэгэ-нэгэ косилка, 8 морид, 6 морин тармуур үгтэнхэй.

Совхоздо үбһэ хуряалгын 6 звено хүдэлнэ. Хинтахан гэжэ һууринда үбһэ хуряажа байһан һурагшадай звеное багша В. Ж. Мунконов хүтэлбэрилдэг. Даажа абаһан 99 гектар газарай 83-ыень сабшажа, 990 центнер үбһэ һурилэнхэй. Тэдэнэр түсэбэй ёһоор 1370 центнер үбһэ хуряажа, түрэл совхоздоо туһа хүргэхэ юм.

Витаминтай ногооной гурил үбэлэй үедэ бүхы түрэлэй адууһа малда таатай тэжээл болодог. АВМ түхэлэй агрегадаар түс тэжээл үйлэдбэрилэгшэд оролдосо ехэтэйгээр хүдэлжэ, түсэбэй ёһоор 170 тонно витаминтай ногооной гурил гаргаха аад, аяар 258 тонно бэлэдээд, даабаряа 127 процент дүүргэнхэй. Эдэ АВМ-065 түхэлэй хоёр агрегат хүдэлгэгдэхэдөө, нэгэ хүушан агрегадынь — сечкэ, нүгөө шэнэниинь — ногооной гурил үйлэдбэрилдэг байна. Эндэ оператор-машинистнүүдээр дүй дүршэлтэй мэргэжэлтэд Б. Ц. Доржиев, С. А. Билдуев ажалаа шадамараар эрхилнэ.

Маанадай Хойто-Голһоо гаража ошоходо, Саянай мүндаргануудай саанаһаа үүлэд барын гаражал байгаа һэн. Харин үбһэшэд өөдөөшье хараха забдагүй хүдэлжэ, сагай уларилтай үрдилдэһэн шэнги ажаллажа байгаа бэлэй.

Ж. ЮБУХАЕВ,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. АВМ-эй хүдэлмэрилэгшэдтэ улаан туг-хан барюулагдана. 2. Иигэжэ үбһэн үлеэгдэжэ хатаагдана.

Д. ЦЫБДЕНОВЭЙ фото.

Таряа хуряалга-88

ЕШМЭЭН ХАДАЖА ЭХИЛЭЭ

Һүүлэй халуун үдэрнүүдтэ таряанай зарим ургаса эли бодо түргэнөөр шарлажа, сайжа захалаа.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой нэгэдэхи тракторно-таряан ажалай бригадынхид (бригадирынь Ф. Д. Заболотский) хабар эртэ тариһан ешмээнэй ургасые һаянай амяарлан хадажа эхилээ. Жаткатай 7 комбайн 3 үдэр соо 200 гектарай ургасые баалнууд болгобо.

Б. ЦЫБИКОВ.

Зэдын район.

ТҮРҮҮШЫН БААЛНУУД УНАГААГДАБА

Хяагтын районой «Родина» колхоз таряанай ургаса ехээр абадагаараа суурхадаг юм. Эндэхи газаршье үрэжэлтэй, механизаторнуудшье оролдосотой гэжэ мэдээжэ болонхой.

Эртэ хабар эгээл түрүүн Шаазага гэжэ газарта шэнии-сэ 82 гектарта таригдаа бэлэй. Бороогой замхаһаар наратай үдэрнүүдтэ шэниисэшье эдеэшэжэ, хадахаар болобо ха юм. Ажахын түрүү механизаторнуудай нэгэн Николай Викторович Ткачев комбайнаараа Шаазагын таряалан дээрэ түрүүшын баалнуудые унагааба.

И. Г. Савиновскиин бригадын бусад комбайнернууд полевой стан дээрээ (эндэнь ороогоной тоог оршодог) «талынгаа онгосонуудые» бэлэн болгожо, баалнуудые суглуулжа эхилхэнь. Энэ хүдэлмэридэ Виктор Иванович болон Николай Афанасьевич Яковлевууд бэеэ зэһэнхэй. Түрүүшынхинь байгша ондо 18-дахи хуряалгадаа хабаадалсахань. Үнгэрэгшэ жэлдэ таряанай ургасын тиимэ баян бэшэшье һаань, 6 мянган центнер таряа хадаһан габьяатай. Бригадын гэшүүд ургаса хуряалгын эхилтэр паар элдүүрилжэ байгаа. Тэжээл бэлэдхэлгын эхилхэдэ, тэдэнэй зариманиинь үбһэ хуряалгада, сенаж ба силос даралгада гараһан байна. Таряанайнгаа жэгдэрэн эдеэшэхэдэнь, тэдэ ерэжэ, нүхэдтөө туһалха юм. Намарай унжагай хура бороогой эхилээдүйдэ таряагаа богони болзорто, гээлтэ хоролтодо оруулангүй абаха гэжэ подрядай гуримаар хүдэлдэг түс бригадынхид шиидэнхэй.

Е. СУРМАЧ.

ШЭНЭ АРГА ХЭРЭГЛЭГДЭБЭ

Эдэ үдэрнүүдтэ Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой сабшалан дээрэ үбһэшэдэй оньһожоруулагдамал — 4, мүн ажалаа морёор, гараар хэдэг 1 звено хүдэлнэ.

Тэдэнэй дундаһаа бэрхэ механизатор А. В. Гомзяковой даадаг звено мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана. Эндэхид 2170 центнер үбһэ һурилөөд, түсэбөө дүүргээ. Тиигэбэшье ажалаа үргэлжэлүүлһээр. Эдэнэр үбһөө түрүү технологиин ёһоор абана. Ногоо үглөөгүүр сабшаһаар хэды час хэбтүүлжэ һүүрэзгээд, һэлинэ, урбуулна. Хойто үдэрынь дахин һэлинэ. Тиигэжэ хатааһан бээрээ үбһөө түсхай томо агрегадаар (стогообразователь) хуряажа, ехэ тэргэ дээрэ һурилнэ. Нэгэ тиимэ һуридэнь 30—35 центнер үбһэн сомогдоно. Таба-зургаан тиимэ сомоое нэгэ газарта бууллгаад, бултыень шахан түлхижэ, томо һури болгодог, дээрэһээнь ондоо үбһэ хаяжа нюруулдаг. Иигэжэ үбһэн түргэнөөр, гээлтэгүйгөөр абтана.

Мүн А. Г. Паньковой звеногойхид 1500 центнер үбһэ бэлэдхэжэ, тэрэнээ ехэ сарай, һарабша доро сомоо.

Һүүлэй мэдээгээр совхоздо 6000 гаран центнер бэлэдхэгдээ гэхэ гү, али түсэб 70 үлүүтэй процентдэ хүргэгдэбэ.

Витаминтай ногооной гурил гаргадаг АВМ агрегадайхид 2500 центнер эрхим шанартай тэжээл үйлэдбэрилөө. Эндэ бэрхэ механизаторнууд Г. С. Пономарев, В. Н. Алемасов, Александр, Анатолий Паньковууд агрегадаа хоёр халаанда һаадгүйгөөр, бүтээсэтэйгээр хүдэлгэнэ.

В. БОРИСОВ.

Бэшүүрэй район.

ПЛЕНУМ БОЛОБО

Байгша оной августын 26-да КПСС-эй Мухар-Шэбэрэй райкомой пленум болоҗо, эмхидхэлэй асуудал хаража үзэбэ. Ондоо ажалда орохо болоһонтойнь дашарамдуулан, В. И. Карповые партиин райкомой нэгэдэхи секретариин, бюрогой гэшүүнэй уялгануудһаа пленум сүлөөлбэ.

КПСС-эй түс райкомой хоёрдохи секретаряар хүдэлжэ байһан Михаил Васильевич Рютин партиин райкомой нэгэдэхи секретаряар пленум дээрэ һунгагдаба. Партиин райкомой хоёрдохи секретаряар, бюрогой гэшүүнээр КПСС-эй обкомой инструктораар хүдэлжэ байһан **Леонид Дашеевич Турбянов** һунгагдаба.

КПСС-эй райкомой пленумэй хүдэлмэридэ партиин обкомой хоёрдохи секретарь К. А. Албашеев, эмхидхэлэй-партийна хүдэлмэриин таһагые даагша А. А. Молитвин гэгшэд хабаадалсаба.

...АГНАЛ

...гэзэрэлэй хүдэлмэ-...хүгжөөлгэдэ габьятай ...ньгэ түлөө Кабанскын ...ой киномеханик Петр ...вич Ермаковто Буряа-...ССР-эй Верховно Сове-...Президиум «Буряадай ...эй соёлой габьяата хү-...ээшэ» гэһэн хүндэтэ ...зэргэ олгобо.

...удер... ...ССР по... ...книж... ...ина, 31... ...04610...

ЕХЭ УРАГШАГҮЙ ХҮДЭЛНЭ

СОШОРДОМО ДОХЁО

Яруунын районой «Дружба» колхоздо тэжээл бэлэдхэлгэ ехэ урагшагүй. Оройдоол 347 тонно үбһэн бэлэдхэгдэнхэй. Витаминтай ногооной гурил 73 тонно татагдаа, силос 2 мянган тонно дарагдаа. Силос дарахадаа, холидоо зүйлнүүдыень хэмжэгүй, хуурай ногоо эндэ дарана. Энэнь ехэ алдуу бэшүү. Энэ ушарһаа силос муудана, гутана. Колхозой хүтэлбэрилэгшэд шинийтотой үдэрнүүдые урдаа барьяд лэ, ажал хэхын аргагүй гэжэ хэлэнэ. Тээд иимэ үдэрнүүдтэ сенаж даража болохо ха юм. Харин эндэ сенаж даража эхилээшьегүй.

В. БАБУЕВ,
худөө бэшэгшэ.

Яруунын район.

ТАСС ШЭНЭ ҺОНИН

ДУРАСХААЛЫНЬ САХИГДАХА ЁҺОТОЙ

Нэгэ хүндэ шүтэн һүгэдэлгын жэлнүүдтэ гаргагдаһан хуули буса ябуулгануудһаа, хардалга гүрдэлгэнүүдһээ хохидоһон хүнүүдэй эрэлхэг зориг, уршагта ябадал мартагдангүй, тэдэнэй дурасхаал мүнхэлэгдэхэ ёһотой. Совет үргэн олониитын энэ һанал бодол Бүхэсоюзна XIX партийна конференци дээрэ дэмжэгдээ һэн.

СССР-эй Архитекторнуудай холбооной, СССР-эй Кинематографистнуудай холбооной, СССР-эй Театральна ажал ябуулагшадай холбооной, СССР-эй Уран зураашадай холбооной, мүн «Литературная газетын», «Огонек» журналай эдэбхи үүсхэлээр эмхидхэгдэн байгуулагдаһан Бүхэсоюзна түүхын-гэгээрэлэй бүлгэмые «Мемориал» гэжэ нэрлэхые шиидхэбэ. Түс бүлгэмэй эмхидхэлэй комитедэй үргэдхэгдэмэл заседани августын 25-да Москвада болоо.

— Бидэ һайн һайхан хүсэл зоригоороо ехэ харюусалга бэе дээрээ даажа абабабди, — гэжэ СССР-эй Архитекторнуудай холбооной правлениин секретарь В. Глазычев ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө тэмдэглэбэ. — Эгээл тиимэһээ маанадай али бүхы шиидхэбэри, үгэ бүхэн тобшо, тодо нарин байха ёһотой. Нийтын соведые байгуулга, учредительнэ конференцидэ бэлэдхэл, мүнхэлэлгын комплекс байгуулха конкурс үнгэргэлгын хүдэлмэриин гол шэглэлнүүдые баталалга хадаа «Мемориалай» түрүүшын ээлжэнэй зорилгонууд болоно. Түсхай тоосоогоор орожо эхилһэн мүнгэн зөөреэр тэрэ Москвада байгуулагдаха юм. Энэ хадаа бүхэсоюзна конкурс болоно, гэбэшье совет мэргэжэлтэдтэй хамта гадаадыншье хүнүүд өөһэдынгөө проектнүүдые табиха аргатай.

Хүшөөһөө гадна олониитые үргэнөөр танилсуулхын тула ходо һэлгэгдэжэ байха материалнуудтай, архивуудтай музей, түүхэтэ документнүүд, фото-зурагууд энэ комплексын бүридэлдэ оруулагдаха ёһотой. Мүнхэлэлгын комплексые никслэл хотын түбтэ, бултанда мэдээжэ болоһон «Набережна байшангай» һууринда барибал, таарамжатай гэжэ һананабди.

30—40-дэхи онуудта, мүн 50-дахи онуудай эхиндэ хабаатай хашалта харшалалтануудтай, хардалга гүрдэлгэнүүдтэй холбоотой материалнуудые нэмэжэ шэнжэлхэ талаар КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой комиссиин табиһан зорилгонуудтай манай зорилгонууд тааралдан зохилдоно.

«Мемориалай» нийтын совет байгуулагдаа. Эрдэмэй болон зохёохы интеллигенциин олохон түлөөлэгшэд тэрээндэ оруулагдаа. Учредительнэ конференци байгша оной һүүл багта үнгэргэгдэхэ юм.

(ТАСС).

КЛАССИГУУД КОММУНИС БАЙГУУЛАЛТА ТУХАЙ

«К. Маркс, Ф. Энгельс, В. И. Ленин. Коммунис нийтын байгуулалта тухай» хоёр номһоо бүридэһэн суглуулбаринуудай хоёрдохи ботинь хэблэгдэн гараба. Научна коммунизмын үндэһэ һуури табигшадай зохёолнуудһаа абтаһан тобшололнууд, ерээдүйн нийтын байгуулалтын хүгжэлтын теориин социально-экономическа ба политическэ элдэб асуудалнууд энэ номдо оруулагдаһан байна. Энэ ном соо олон тоото ажаглалтанууд хэгдэнэ, тайлбаринууд үгтэнэ, хажуу талын зайнууд дээрэ тэмдэглэлнүүд хэгдэнэ.

Политиздат энэ суглуулбарие хэблэжэ гаргаа.

КООПЕРАЦИ ТУХАЙ СУГЛУУЛБАРИ

«К. Маркс, Ф. Энгельс, В. И. Ленин кооперации тухай» гэһэн суглуулбари хэблэгдэн гараба. Марксизм-ленинизмын үндэһэ һуури табигшадай зохёолнууд, тэдээнһээ абтаһан хэһэгүүд энэ ном соо оруулагдаа. Түүхэтэ хүгжэлтын элдэб шатануудта ажалай ба үйлэдбэриин эмхидхэлэй түхэл шэнжэ болохо кооперации тухай тэдэнэй хараа бодолнууд, капитализмын үедэ, илангаяа социалис байгуулалтын шатада тэрэнэй дүүргэдэг үүргэ тухай энэ ном соо хөөрэгдэнэ.

Политическэ литературын хэблэл энэ суглуулбарие барлажа гаргаба.

(ТАСС).

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

КОММУНИСТЫН НАНГИН ЗОРИЛГО

Партиин гэшүүнэй арюун сэбэр, үнэн сэхэ шэнжэ шанар гэһэн эдэ үгэнүүдэй ямар гүн удхатай байһые коммунист бүхэн мэдэрхэ зэргэтэй. Гэбэшье партиин гэшүүнэй хододоо, нюдэнэйнгөө сэсэгы мэтээр наринаар сахижа ябаха энэ шэнжэ шанар илангаяа зогсонги байдалай үе сагта һуладажа захалһан байна.

Түүхэтэ апрелиин (1985 он) Пленум манай обществодо боложо байһан үйлэ хэрэгүүдтэ сэхэ, тодо сэгнэлтэ үгэжэ, иимэ байдалһаа яажа мултаржа, оронойнгоо экономикые хүгжөөхэ, обществодо демократи үргэдхэхэ хэмжээ ябуулганудые хараалһан байна. КПСС-эй XXVII съезд, мүн XIX конференци дээрэ хубилган шэнэдхэлгын хуби заяан тухай сэхэ хөөрэлдөөнүүд болоһон, энэ талаар тодорхой шиидхэбэринүүд баталагдан абтаад, партийна организацинуудай бодото дээрэнь бэелүүлхэ дайшалхы зорилго болоод байна.

«Коммунист үзэл бодолойнгоошье талаар түрүү, партийна болон гүрэнэй журам тон нарийнаар сахиха зэргэтэй» гээд КПСС-эй Устав соо хэлээтэй байдаг. Суг хүдэлдэг нүхэдтөө коммунист нэрэдээ хүрэмөөр жэшээ харуулан ябаха гэшэ мүнөө сагай гол зорилго болоно. Һүүлэй хори гаран жэлэй туршада коллектив соо ябуулха хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һуларуулһанһаа, хүн бүхэнэй өөртөө эрилтэ багатайгаар хандадаг, мүн бэшэшье ушарнуудһаа иимэ зогсонги, тогтонги байдалда ороһон байнабди. «Партиин гэшүүнэй арюун сэбэр ба үнэн сэхэ шэнжэ шанарые батадхаха талаар Буряадай АССР-эй эхин парторганизацинуудай болон партийна комитедүүдэй хүдэлмэридэ ушардаг дутагдалнууд тухай» КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Партийна Хиналтын Комитедэй тогтоол баталагдан абтаһан байна. Республикымнай партийна комитедүүдэй дутагдалнуудые сэхэ рууень шүүмжэлэн зааһан энэ тогтоолой үндэһөөр районой партийна организацинуудта суглаанууд үнгэргэгдэһэн байна.

Новокижингинск посёлогой предприятиин партийна организацида түс тогтоолоор партийно-ажахын эдэбхитэдэй суглаа үнгэргэбэ. «Партиин гэшүүнэй арюун сэбэр ба үнэн сэхэ шэнжэ шанарые батадхаха тухай» асуудалаар партийна организациин секретарь Д. М. Гатаулин элидхэл хэжэ, энэ хэрэгые алишье талаһаань шүүмжэлхы удхатайгаар хаража үзөө. Предприятиин коммунистнууд ажалдаа эрхим һайн үрэ дүн туйлахаһаа гадна, ниитын ажал ябуулгада эдэбхи үүсхэлтэйгээр хабаадана. Партийна даабаринуудые абаһан коммунистнууд энэ хэрэгтээ тон харюусалгатайгаар хандадаг, тэрэнээ болзор соонь заатагүй дүүргэхые оролдодог болонхой.

Энэ партийна организациин 11 коммунист районно болон поселково Соведүүдэй депутадуудаар һунгагдаһан мүн, партиин гэшүүдэй олонхинь ниитын уялгануудые нэрэтэй, солотойгоор бэелүүлхэһээ гадна, ажалша коллективэйнгээ хэрэгүүдтэ туһа хүргэдэг гол хүсэнүүдэйнь нэгэн болонхой. Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ 4 коммунист хабаадажа, үгэ хэлээ. Эдэ нүхэдэй хэлэһэн үгэнь тон богонихон байжа, партийна организациин энэ талаар ябуулһан хүдэлмэриин дүнгүүдые гүйсэд дүүрэнээр харуулагдангүй үнгэрөө. Хоорондоо хэлсэһэндэл, үгэ абаһан коммунист бүхэн үйлэдбэриин болон ажаһуудалай элдэб асуудал һайжаруулха хэмжээ ябуулганууд тухайл онсо тогтоһон байна. Энэ шухала асуудал партийна суглаан дээрэ зүбшэжэ байгаад, хараалһан тэмээ хазагайруулхань гайхамаар байба. Зүгөөр элидхэл соо партиин гэшүүнэй арюун сэбэр, үнэн сэхэ шэнжэ шанар баримталха, мүн энэ талаар хүмүүжүүлхы хүдэлмэри үшөөл һанаһанда хүрэмэ бэшээр эмхидхэгдэнэ гэжэ заагдаа. Предприятиин зарим коммунистнуудай зүгһөө ажалай журам эбдэхэ, архи уугаад, элдэб хулиган ааша гаргаха ушарнууд үзэгдэһэн байна. Эдэ бүгэдэ ушарнууд бэе бэедээ эрилтэ үшөө багаар табидаг дээрэһээ, партийна организацида үзэл сурталай болон ниитэ-политическэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һулаар эмхидхэдэг дээрэһээл тохёолдоһон байна. Хэрбээ коммунист бүхэн өөртөөшье, хамта хүдэлдэг нүхэдтөөшье эрилтэ ехэтэйгээр хандадаг, ниитын ажал ябуулгада эдэбхи үүсхэлтэйгээр х а б а а д а д а г байбалнь, эндэ хэлэгдэһэн дутагдалнууд ушархагүйл һэн гээд һанагдана.

Хэрбээ хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайнаар эмхидхэһэн һаань, автобазын жолоошон коммунист Ю. С. Никитин ажалай журам хазагайруулхагүй, элдэб гэмтэ ябадал гаргаһан коммунистнууд А. Слонич ба В. П. Мыльников партийна шанга харюусалгада хабаадуулагдахагүй, мүн Ф. И. Чернов партиин зэргэһээ гаргагдахагүй байгаа гэһэн бодол түрэнэ.

Хубилган шэнэдхэлгын эгээл харюусалгатай үедэ ороһон энэ үедэ партиин зэргые олошоруулха хэрэгтэ анхарал ехээр табигдадаг болонхой. Һүүлэй гурбан жэлэй туршада коммунистнууд партиин зэргэдэ ажалай түрүүшүүл урагшаа һанаатай түрүү үзэл бодолтой хүнүүд олоор абтаа. Ажабайдалда эдэбхи абьяас харуулһан П. Ц. Лодшану, О. П. Бобина, Т. Г. Филиппова болон бусад олон нүхэд энэ үедэ партиин зэргэдэ абтаа. Ажалдаа эрхим һайн үрэ дүнгүүдые туйлажа, бүгэдэндэ жэшээ харуулдаг, ажабайдалдаашье заяг зааршамтай комсомолшууд М. В. Васьевский, В. М. Нагаева гэгшэд партиин зэргэдэ абтаба.

Новокижингинск посёлогой предприятиин партийна организаци район соогоо түрүү, коммунистнуудынь эдэбхи үүсхэлтэй гэжэ тоологдодог. Предприятиин коллективүүдэй түсэб, даабаринуудаа амжалтатайгаар дүүргэлгэдэ эндэхи партийна организаци онсо анхарал табихадаа, коммунистнуудайнгаа эдэбхи үүсхэлыень али болохоор дэмжэдэг, үйлэдбэридэ түрүү онол арганудые бодотоор бэелүүлжэ байдаг гол хүсэнүүдэй нэгэн юм. Эндэхи партийна организациин шэнэ онол арганудые өөрынгөө хүдэлмэридэ үргэнөөр хэрэглэхые оролдодог хадань продукци гүрэндэ тушааха түсэбөө предприятинь амжалтатайгаар бэелүүлдэг, районой түрүү коллективүүдэй тоодо батаар ородог. Эндэхи коммунист бүхэнэй өөр өөр дээрээ ниитын уялгануудые даажа абаад, тэрэнээ бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэнь партийна комитет ёһотой туһаламжа үзүүлдэг. Зүгөөр энэ суглаан дээрэ хэлсэгдэһэн шухалын шухала асуудал зүбшэлгэ өөрынгөө зорилгодо хүрэбэгүй. Тиимэһээ партийна организациин эдэбхитэд, тэрэнэй секретарь Д. М. Гатаулин энэ суглаанһаа тодорхой тобшолол хэжэ, коммунистын арюун сэбэр, үнэн сэхэ шэнжэ шанар нарийнаар сахиха талаар хүмүүжүүлгын болон ниитэ-политическэ хүдэлмэри сагай эрилтын ёһоор эмхидхэхэ бээз гэжэ найдамаар.

Б. БАЛЬЖИНИМАЕВ,
«Хэжэнгын гол» газетын редактор.
Хэжэнгын район.

ХҮҮРГЭШЭДЭЙ АМЖАЛТА

Үйлэдбэриин ашаг үрые, хүдэлмэриин шанарые дээшэлүүлһэнэй ашаар хүүргэ баридаг 52-дохи отрядай хүдэлмэришэд БАМ-ай хүүргэнүүдые хараалагдаһан болзортонь ашаглалгада тушаажа, олоной дундаһаа онсо шалгарна. Түс отрядай коллектив Хойто-Байгалай районой Гоуджекит, Тыя, Холодная, Ангоя, Янгуй, Янчукан болон бусад олон гол горхёд дээгүүр 67 ехэ, бага хүүргэнүүдые бариһан байха юм. Эдэнэр мүнөө Хойто Муяын хадануудай дундуур 56 километр саг үргэлжын түмэр харгы барилсажа байна.

— Манай отрядай коллектив энэ габшагай ажалай участок дээрэ 22 хүүргэ бариха юм. Тэрэнэй 16-иинь ашаглалгада тушаагдаа. Жэлэй дүүрэтэр үшөө 5 хүүргын барилга дүүргэхэ зорилготойбди, дүүргэхэшье байхабди. Түрүү хүдэлмэришэд А. П. Бурундуков, Т. Е. Арсентьев болон бусад үдэр бүриингөө даабари 125—130 процент дүүргэжэ, мүрысөөндэ эрхимлэнэ. Иимэ бэрхэ хүдэлмэришэд коллектив доторнай олон,— гэжэ хүүргэ баридаг 52-дохи отрядай профкомой түрүүлэгшэ А. А. Латицков хэлэнэ. Энэ отрядай хүдэлмэришэд долоон һарын даабариһаа гадуур 300 мянган түхэригэй барилга хэжэ, амжалтаяа арьбадхаба.

УЯЛГАЯА ДҮҮРГЭБЭ

Байгша оной даабари декабриин 1-дэ дүүргэжэ, хараалагдаһан даабариһаа гадуур 500 мянган түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэхэ гэһэн уялга оньһожоруулагдамал 161-дэхи колоннын коллектив абаһан юм. Энэ хүнгэн бэшэ хараа зорилгонуудаа бодото дээрэнь бэелүүлхын тула түс колоннын хүдэлмэришэд ехэ хүсэлэл оролдолго гаргана. Бүхы ажалаа хамтын подрядай гуримаар хэнэ. Автомашинанууд болон бульдозернууд, трактор болон экскаваторнууд гурбан халаанай туршада ашаглагдана. Хүдэлмэриин саг ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэгдэнэ.

«Нэгэн бултанай — булта нэгэнэй түлөө» гэһэн уряа доро оньһожоруулагдамал 161-дэхи колоннын хүдэлмэришэд мүрысэжэ, үндэр үрэ дүн туйлахые эрмэлзэнэ. Долоо һарын даабариһаа гадуур 500 мянган түхэригэй барилга хээ. 8 тонно шэнгэн түлишэ арьбалаа, ажалай бүтээсые 1,7 процентээр дээшэлүүлээ. Иигэжэ колоннын хүдэлмэришэд жэлэйнгээ уялгые долоо һарын туршада дүүргэбэ.

— Саашадаа улам шангаар хүдэлжэ, амжалтаяа арьбадхахын тула бүхы коллективээрээ оролдонобди,— гэжэ колоннын начальник А. П. Игнатов хэлэнэ. Эдэнэр байгша оной хоёрдохи кварталай дүнгөөр КПСС-эй Северобайкальскын горкомой Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаһан байха юм.

МИЛЛИОНООР ҮЛҮҮЛБЭ

«БАМтоннельстрой» гэжэ барилгын управлениин тоннельнэ 22-дохи отрядай хүдэлмэришэд Хойто Муяын гайхам...

Республикын хонишодой зүблөөе угтуулан

ХИНАЛТАЯА ҺУЛАДУУЛХАГҮЙ

Мүнөө энэ һалбаридамнай жэлэй дүнгүүд хүсэд согсологдоод, энэ хонишон гү, али бригада хэр хүдэлөөб, ямар амжалтатай, ямар дутагдалтай байгааб гэжэ хараха, мүн саашанхи зорилгонуудаа тодорхойлхо саг ерэбэ. Энээнтэй хамта һалар республикын түрүү хонишодой зүблөөн зарлагдахань гэжэ дуулдана.

Эдэ бүгэдэтэй дашарамдуулан, бишье өөрынгөө отарын ажалай дүнгүүд, байра байдал тухайгаа тобшоор хөөрэхэ хүсэлтэйб.

Манайхин залуу хонишодби гэжэ бэеэ тоолоно болонобди. Оройдоол гурбадахи жэлээ ехэ хонидые харууһалнабди. Энээнэй урдахи жэлдэ үбһэ тэжээл дутамаг, хүндэхэн үбэл байжа, зуун эхэ хонин бүриһөө 87 хурбган абтажа түлжүүлэгдээ һэн. Нооһо хайшалха, хурьгадай шэгнүүр нэмээхэ талаар үгтэһэн даабаринууд дүүргэгдээ бэлэй. Гэбэшье түрүүшын хоёр жэлдэ манай хүдэлмэридэ үсөөн бэшэ дутуу дундаанууд дайралдаа. Тэдэниие усадхаха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаһан, бүхы хүсэ шадал гаргагдаһан гээшэ гэжэ хэлэхэ байнаб. Эдэ бүгэдэ илангаяа удаадахи үбэлжэлгэдэ бэлэдхэхэ үедэ хараада абтаһан байха юм.

Бидэ Евдокия нүхэртэеэ үшөөл шадамар бэрхэ хонишод болошообди гэжэ бэеэ тоолохо үшөөл аргагүйбди. Мүн түйлаһанаараа ехээр омогорхон, толгойгоо эрьежэ һууха сагшье бэшэ. Мүнөө бүхы юумые шэнэдхэн хубилгалгын үедэ шэн зоригтойгоор, улам урагшаа һаналтайгаар, үндэр бодол эрмэлзэлтэйгээр ажаллаха хэрэгтэй гэжэ ойлгонобди.

Ажахынгаа, мүн республикын түрүү хонишодой дүй дүршэлтэй танилсажа, тэрэниие халан абаха, таарамжатай юумэнүүдыень үйлэдбэридөө нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ гол анхаралаа табинабди. Тэрээнгүйгөөр өөрынгөө бэрхээр эрхим дүнгүүдые түйлахаб гэжэ найдажа болохогүй. Шадабари, дүй дүршэл олон жэлэй оролдосото ажалаар түйлагдадаг ха юм.

Бүри халуун намарһаа эхилжэ хони, хурьгадайнгаа үбэлэй байранудые өөһэдынгөө хүсөөр заһабарилдаг, дособохи шэбхыень адхажа арилгадаг, утэг хохир болгон суглуулдаг байнабди. Нютагайнгаа урданай бэрхэ хонишодой жэшээгээр зунай зулгы сагта халаахай, набшаһата тэжээл гэхэ мэтые бэлэдхэжэ, хура бороодо оруулангүйгөөр, хашаа соо үлгэжэ хатаанабди. Тэрэмнай хурьгадай олороо абтаха, үбһэ тэжээлэй хоморшог сагай хүрэжэ ерэхэдэ, аргагүй хэрэгтэй нэмэри тэжээл боложо үгэдэг.

Жэлэй алишье сагта хагдэ ногоо элбэгтэй Хүндын-Адаг гэжэ газарта манай отара байрладаг. Илангаяа намартаа таряанай ургасын хуряагдаһанай удаа бэлшээриимнай газар үргэн ехэ боложо үгэдэг. Таряанай үлэгдэл дээрэ харууһалагдаһан хонид түргэнөөр хүшэлэн таргалха, нооһо элбэгтэй байхаһаа гадна, түлшье олоор үгэдэг байна гэжэ ойлгонхойбди.

Мүнөө жэлдэ яһала һайн дүнгүүдые түйлаабди гэжэ түрүүшынгээ амжалтада урмашамаар байна. Эхэ хонин бүриһөө хурьган абтаа. Тэдэнээ эхэһээнь һалгахадаа, түс бүриинь шэгнүүрые 22 килограммда хүргөөбди. Энэмнай түсэбөөр хараалагдаһанһаа дүрбэ шахуу килограммаар дээшээ болоно. Хонин бүхэнһөө 3.100 грамм нооһо хайшалжа, даабарияа баһал 570 граммаар үлүүлээбди. Тиин нёдондо жэлэйхидэ орходоо, һураггүй дээшээ дүн түйлагдаа гээшэ.

Ажалайнгаа урда жэлэй дүнгүүдые сэгнэн, шүүмжэлэн хаража үзэхэдөө, ашаглагдаагүй арга боломжонуудаа тодорхойлон, тэдэниие яажа хэрэглэхэ тухай хөөрэлдэжэ, хэмжээ абаабди. Энэмнай туһа болоо.

Мүнөөшье бидэнэй хүдэлмэридэ дутуу дунданууд баһал дайралдана. Тэдэнэй нэгэ зариманиинь бидэнэй дүй дүршэл багатай байһанһаа болоно гэжэ һананаб. Ажахымнай зоотехринарна мэргэжэлтэд залуу хонишодтоо хүсэд һайнаар анхаралаа хандуулнагүй, саг үргэлжын зүбшэл заабари үгэхэ талаар туһаламжа үшөөл һулаар үзүүлнэ ха гээд һанагдаха юм.

Һүүлэй сагта ажахын тоосоон, хамтын подряд, гэр бүлын болон арендын подряд гэхэ мэтын түрүү онол арганудай үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ эхилхэдэ, хонишод, малшадтаа дүүрэнээр этигэнэ, найданабди гээд, совхозой мэргэжэлтэд хэлэдэг. Тиихэдээ гол һалбаридаа хиналта һуладуулхаяа һанана бэшэ гү гэжэ һанахаар болодог. Магад би буруушье ойлгожо болооб. Зүгөөр дүй дүршэлтэй, түсхай бэлэдхэлтэй мэргэжэлтэдтэй саг үргэлжэ хөөрэлдэжэ байхадаал, өөрөө би олон юумэ ойлгожо абагшаб. Тэрэмни намда туһа болоһон шэнгеэр һанагдадаг.

Мүнөө манай хүдэлмэриин эгээл харюусалгатай хаһа — искусственна үрэжүүлгын үе хүрэжэ ерэбэ. Эхэ хониднай урда жэлнүүдэйхитэй сасуулан хаража үзөө һаа, дутамаг бэшээр хүшэлүүлэгдээ, таргалуулагдаа. Ототой болоһон хонидые бэдэрхэ хүсануудшье газаамнай асарагдаад, һайн тэжээл дээрэ харууһалагдана, адуулагдана. Искусственна аргаар үрэжүүлхэ пунктын байра бэлэн болгогдожо, дособохинь сагаадагдаа, сэөэрлэгдээ. Бүхы хэрэгтэй зэр зэмсэгүүд асарагдажа табигданхай. Энэ хүдэлмэримнай совхозой зоотехринарна мэргэжэлтэдэй хабаадалсалгатайгаар бүтээгдэхэ юм.

Бидэнтэй зэргэлээд манай отделениин эрхим хонишон, залуушье һаа, зуутанай тоодо ороһон ахалагша хонишон Александр Доржиевай отарын үбэлэй байра оршоно. Үнгэрэгшэшье, мүн энэшье жэлдэ тэдэнэр һайн дүнгүүдые түйлажа, совхозойнгоо түрүү хонишодой манлайда ябажа гараа. Эхэ хонин бүриһөө хурьга абажа, тэдэнээ тобир тарганаар түлжүүлһэн байна. Нэмэлтэ шэгнүүр болон нооһо хайшалалгаар даабаринуудынь баһал үлүүлэн дүүргэгдээ юм. Хурьгадаа эхэһээнь һалгаахадаа, тэдэнэйнгээ нэгэ-нэгэнэйнь шэгнүүрые 21 килограммда хүргөө. Хонин бүриһөө 3400 грамм нооһо хайшалжа, даабаряа 220 граммаар үлүүлэн дүүргээ. Хүршэнэрэйнгөө иимэ амжалтануудые түйлажа байһандань бидэшье тон лэ баяртай ябанабди.

«Айл зон аяга нэгэтэй юм» гээд хэлсэдэг бэшэ гү? Хүршэ һууһан хадаа бидэ гэр гэртээ оролсожо, бэе бэедээ туһалха, дүй дүршэлөөроо хубаалдаха гэжэ оролдогшобди. Хонин һүрэг үсхэбэрилгэ тухай һонирхолтой юумэ газетэ гү, али журнал соо уншаа, хараа һаа, өөр өөртөө дуулгадаг, һанамжануудаараа хубаалдан хөөрэлдэдэг байнабди.

Энэ зундаа сагай уларилай хэды хүндэ хүшэр байгаашье һаань, хонидоо ногооной һайнда бэлшээжэ таргалуулаа, хүшэлүүлээбди. Иигээд лэ эдэ үдэрнүүдһээ ототой болоһон хонидоо искусственна онол аргаар үрэжүүлжэ, энэ харюусалгата хүдэлмэриеэ хараалагдаһан саг соонь, шанартайгаар үнгэргэхэ, ерэхэ жэлдэ бүри һайн дүнгүүдые түйлан, эхэ хонин бүриһөө хурьга абаха гээшэ манай шухала зорилго болоно.

Н. МАГЯРОШ,
Хоринн районой Анаагай совхозой ахалагша хонишон.

ХАРААЛҺАНАА БЭЕЛҮҮЛХЭНЬ ЛАБТАЙ

ФОТОРЕПОРТАЖ

Борьёогой поли гэжэ газарта хүрэжэ ерэхэдэмнай, «КСК-100» түхэлэй дүрбэн комбайнүүдаар силосто оруулха орооһоной холисо сабшажа механизаторнууд туха сүлөөгүй байба. Комбайнернууд Сергей Зубакин, Сергей Будаев, Бато Гомбоев, Лазарь Дугаров гэгшэд түрүүшын үдэрһөө эршэтэйгээр хүдэлжэ байна.

Ногоогоор дүүргэгдэһэн кузовтай автомашинанууд Үбэр-Зөөхэйн һүнэй фермын хашаа тээшэ һуберилдана. Эндэ 2000 тонно силос дарагдаха ёһотой. Сэлэнгын районой транспортна предприятиин 10, колхозой 2 жолоошон, тэдэнэй тоодо Иван Золтуев, Александр Елаёв, Николай Налобин, Баир Дабаев гэгшэд халаанайнгаа даабари холо үлүүлэн дүүргэнэ. Тоо бүридхэгшэ Цырен-Дулма Норбоевна Тарбаева жолоошод хэпзан сосгоо хэдэн тонно силос зөөнэб гэжэ тэмдэглэхэһээ гадна, нэгэ тонно силосто 5 килограмм мочевинэ оруулна. Силосто асарагдаһан ногоое «К-700» түхэлэй трактораар Мүнко Доржиев жэгдэлэн ябтална.

— Байгша ондо жэлэй түсэбөөр 20.000 центнер үбһэн, 1900 тонно сенаж, 4000 тонно силос, 160 тонно витаминтай ногооной гурил бэлэдхэгдэхэ юм. Мүнөө сабшалан дээрэ 16 звено хүдэлжэ байна. Ургаса яһала һайн, гансал хура бороо орожо һаатуулна. Мүнөө гектарай 15 центнерһээ үлүү үбһэн абтана. Ороһото ургамалнуудые сабшажа, сенаж болгон дарахадаа, технологическа бүхы заабаринуудые нарийнаар сахинабди,— гээд Сэлэнгын районой «Эрдэм» колхозой түрүүлэгшэ Б. П. Семенов хөөрөө һэн.

Түс ажахын 3-дахи отделениин КПСС-эй гэшүүн Григорий Будажапович Ганжуровай хүтэлбэрилдэг звенодо хүрэжэ ерэбэбди. Тэдэнэр Эрээн гэжэ Сэлэнгэ мүрэнэй олтирогой сабшалан дээрэ хүдэлжэ байба. Звеногой гэшүүд 3160 центнер үбһэ сомохо юм. Һүүлэй мэдээгээр 2000 гаран центнер үбһэн һурилэгдөө. Энэ сабшалангай гектар бүриһөө 20 цент...

БАРИЛГА ХЭГДЭНЭ

Саяан уулын хормойдо оршодог Туранай совхоз абаһан социалис уялгаяа жэлһээ жэлдэ дүүргэжэ, Түнхэнэй районой түрүү ажахынуудай тоодо ороно. Үнгэрһэн жэлдэ түс совхоз мяха, һү нооһо гүрэндэ тушааха талаар абаһан уялгануудаа дүүргэжэ, 600 мянган түхэригэй сэбэр олзо абаһан байна.

Тэрэ ажахы адуу малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхын хажуугаар барилга ехээр хэнэ. 1987 ондо эндэ гоё һайхан соёлой байшан ашаглалгада орожо, нютагай зон баясаа һэн. Нээлтэдэнь районой бүхы ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд байлсажа, шэнэ байшангые хужарлан хараха зуураа, түс түстаа иимые бариха гэлсээ. Ерэһэн айлшад соёлой байшанда бэлэгүүдые баряа бэлэй.

Барилгашад Ю. Б. Маншеев, Ю. В. Маншеев, Ч. Л. Маншеев, Б. А. Малханов, Л. И. Малханов, бригадир Р. Д. Билдуев, прораб Б. Л. Маншеев гэгшэд соёлой байшангые барилгада эрхимээр хүдэлжэ гараа юм.

Хабартаа барилгашад Монгойн отделенидэ хоёр квартиратай нэгэ гэр ашаглалгада оруулаа. Мүнөө Туранда арбаад автомашинын байха гаражай һуури табяад, ханыень шлагтайгаар шудхажа байна. Түс гараж ноябриин 7 болотор ашаглалгада оруулагдахаар хараалагдана.

Б. БИРБАЕВ.

Совет орон дотор

ЛЕНИНГРАД ФЕСТИВАЛЬДА УРИНА

ЛЕНИНГРАД. Ерэхэ жэлэй январьда дэлхэйн олохон оронуудай киногой уран бэлигтэд баримтата киногой уласхоорондын түрүүшын фестивальда хабаадахаяа Ленинград ерэхэ юм. «Хүн зондо захяа» гэһэн уряа доро тэрэ үнгэргэгдэхэ.

СССР-эй Кинематографистнуудай холбооной правлениин секретарь, РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Михаил Литвяков энэ һониниие тайлбарилна. Баримтата фильмүүдые буулгадаг мэдээжэ режиссер фестивалиин генеральна директорээр томилогдонхой.

— Манай үдэрнүүдэй баримтата кино демократи, олондо мэдээсэлгые үргэдхэлгын, хубилган шэнэдхэлгын ехэ зэбсэг болоо,— гэжэ тэрэ хэлэнэ.— Совет экранай уран бэлигтэн үндэр шагналнуудта хүртэхэбди гэжэ найдаха үндэһэ баримтатай. Һүүлэй жэлнүүдтэ манай студинуудта ёһотой шэнэ шэнжэтэй, хурса удхатай олон фильмүүд бүтээгдээ. Залуу режиссёрнуудай бүтээлнүүдшье этигэл найдал түрүүлнэ.

Фестивальда гансашье режиссернууд, драматургнууд болон шүүмжэлэгшэд бэшэ, харин элдэб оронуудай продюсернууд хабаадаха бээз гэжэ найданабди. Харалгын үедэ хамтын фильмүүдые буулгаха һонирхолтой бодолнууд түрэжэ болохо ха юм. Фестиваль дээрэ хэлсээнүүдые баталха, кино-дэлгүүр эмхидхэхэ гэжэ түсэблэнэбди. Жэлэй эрхим фильмүүдэй аукцион үнгэргэгдэхөөр хараалагданхай. Фестиваль эмхидхэлгэдэ совет ба гадаадын предприятинууд, тэдэнэй дунда «Электросила», «Ижорский завод», «РАФ» гэхэ мэтын томо предприятинууд хабаадуулагдаха юм.

Дэлхэйн баримтата фильмүүдэй «алтан жасада» ородог фильмүүдые харагшадта дурадхаха һанаатайбди. Францүз гайхамшагта режиссёр Ален Рене гэгшын фильмүүдээр энэ харалга нээгдэхэ.

Болохоёо байгаа фестивальхадаа Ленинградта баримтата киногой уласхоорондын түб, өөрын уставтай, гэшүүдтэй, фильмотекэтэй интернациональна киноклуб байгуулха түрүүшын алхам болохо гэжэ тэрэниие эмхидхэгшэд тоолоно. Иимэ харалгануудые үе үе болоод үнгэргэхэ бодол бии.

ШЕФСКЭ ТУҺАЛАМЖЫН ШЭНЭ ТҮХЭЛ ЯНЗАНУУД

МИНСК. Эндэхи Түбэй районой предприятинууд «Ждановичский тепличный комбинат» гэжэ совхоздо шефскэ туһаламжа дуратайгаар үзүүлнэ. Ушарынь гэбэл, энэ томо ажахы подрядай гуримаар городой предприятинуудтай холбоо барисаа тогтоодог болонхой. Бүхы бригадаараа, халаанаараа; хүдэлмэришэн гэр бүлэтэеэ хамта эндэһээ газар арендэдэ абана. Хэлсээнэй дүримүүдэй ёһоор совхоз шефүүдтээ мүнгөөр ба ургуулагдаһан овощоор тоосохо юм. Харин городойхидой бүри ехэ ургаса абаа һаа, совхозой кассаһаа шан абаха болоно.

Энээнэй урда тээ городой предприятинуудһаа олон тоото хүдэлмэришэд ажахыда ерэбэшье, мүртэй юумэ хэдэггүй һэн. Өөрынгөө дураар туһалха гэжэ ерээгүй хүнһөө юунэй туһа байхаб даа. Овощ тарижа ургуулха дуратай хүнүүдтэл комбинат энэ хэрэгые найдадаг болонхой.

Иимэ харилсаа холбоон хэндэньшье туһатай байна. Совхоздо сулөө хүдэлмэришэд гаража үгэнэ, харин городойхид грядка дээрэһээ суглуулһан огородой эдеэ гэрнүүдтээ асарна. Салин хүлһэниинььшье бага бэшэ. Эсэсэй үрэ дүнгүүдэй түлөө шефүүдтэй тоосоно ха юм. Шефскэ туһаламжын шэнэ онол аргануудые хэрэглэдэг болоһоной ашаар хүдэлмэриин саг гээхэ ябадал хараа байса үсөөрөө гэжэ үйлэдбэриин «Горизонт» нэгэдэлдэ районой б у с а д предприятинуудта тэмдэглэнэ.

— Городойхидой хүдөө нютагуудта шефскэ туһаламжа үзүүлхэ гээшэ шухала хэрэг,— гэжэ партиин Минскэ городской штабай түрүүлэгшэ М. Мисуно хэлэнэ. — Мүнөө дээрээ тэрээнгүй яашье болохогүй. Шэнэ түхэлэй шефскэ туһаламжа ехэ ерээдүйтэй, тэрэниие хэрэглэхэ дуратай хүнүүд үсөөн бэшэ.

СОВЕТ ДУУНАЙ ҺАЙНДЭР

ЯЛТА. Ялтын концертнэ шэнэ зал соо совет дуунай Бүхэсоюзна «Крымские зори» фестиваль гоё һайханаар нээгдэбэ. Таарамжатай талмайгүй дээрэһээ урдань суутай байһан энэ харалга удаан саг соо үнгэргэгдөөгүй. Харин мүнөө табан жэлэй үнгэрһэн хойно «Юбилейный» залай ашаглалгада тушаагдаһанай ашаар фестивалиин түүхэ үргэлжэлүүлэгдэхэнь.

Мүнөөдэр — совет киногой үдэр

...СКУССТВЫН ШУХАЛА ҺАЛБАРИ

...зурагай техникын ...өөр манай зуун ...дээрэ бии болоһон ...рагүүд» хожомоб ...зэргэдэ гараха гэжэ ...бэшэ байһан юм. ...хүлтэй үймөөтэй га- ...түрүүн 1895 оной ...28-да харуулагда- ...хадаа нэн түрүүн ...юурай хүгтэй знеэ- ...ой анхарал тата- ...л байгаа.

...ной түб Петербург ...нематографой тү- ...арална 1896 оной ...«Аквариум» гэжэ ...соо болоһон юм. ...саад нэзлгын баяр ...орюулагдажа ха- ...оперетто ородой ...хэдэ үлэһэн нам- ...рыһь хадаа тэрэ ...хоердохи, гурбада- ...ундуур оройдоол ...татай богонихон ...минута тухай саг ...гдаһан байгаа. Хо- ...остбМатийна шанар- ...тэрэнэй програм- ...хотын фабрикын ...үдэлмэришэдэй га- ...бгта гэжэ станци- ...орэлгэ», «Полк», ...лгга», «Хана», «Да- ...тын үзэгдэлнүүд ...р харуулагдаа бэ-

...гай мандаһан жэл- ...гэшэ манай орон ...ио бөлөтөрөө хүг- ...км. Оронөй тэрэ ...бшэг багаар мэдэ- ...кинематограф ха- ...политика ойлгохо ...дань эхэхэн һу- ...ожо үгэдэг, тии- ...од зонйие соёлой ...дта хабаадуулха ...тубтай һэн. Ком- ...шэнэ искусствые ...хаһаа. Илангаяа ...киногой искусст- ...гэнэдэг, тэрэнэй ...гэгээрүүлхы ар- ...нуудаар партийн ...ий засагай шийд- ...ый ажабайдалда ...рэгтэ эхэ аша ту- ...оолбдог һэн.

...оной августын ...графическа болон ...фическа промыш- ...гэгээрэлэй талаар ...иссариадай мэдэл- ...ухе тухай» РСФСР- ...омой декредтэ гар ...Тиигэжэ энэ үдэр ...матографой бай- ...үдэр гэжэ тоолог- ...о юм. Тэрэ сагһаа

хойшо кинематографто эхэ хубилалтанууд болоо даа. Кино гээшэ абяатай, үнгэтэй, үргэн экрантай болоо, стереокино, үргэн энтэй г. м. киношье бии болонхой гээшэ. Тэдэнэр бултадаа олоороо хэрэглэгдэнэгүй, гэбэшье үргэн экрантай, үргэн энтэй кинофильмнүүд манай ажабайдалда яһала үргэнөөр харуулагдана гээд тэмдэглэлтэй.

Жараад онуудай һүүлээр манай республикын бүхы стационарна кино-түхеэрэлгэнүүд үргэн экрантай болгогдоһон юм. Тиихэдэ Улаан-Үдэ хотын «Дружба» кинотеатрта үргэн энтэй кино харуулха аппаратура тодхогдоо һэн.

ЖЭЛ бүри манай республикын болоод бусад республика, областьнуудай киногой хүдэлмэрилэгшэдэй дунда хани ёһоной зохёохы шэнжэтэй харилсаа холбоон үргэдэнэ. Үнгэрһэн октябрь һарада Новосибирскэ областиин 8619 харагша манай буряад кино-режиссернүүдай буулгаһан фильмүүдтэй, мүн Буряад орон тухай кинолентэнүүдые хаража танилсаа бэлэй. Тэрэ үедэ «Алтаар баян хүбшэдэ», «Арсын агтай хангал», «Үргын һалбаржа байхада», «Алтан гэр» болон бусад фильмүүд харуулагдажа, баруун сибириинхидтэ һонирхогдоо һэн.

Харин удаадахи ноябрь һарада Новосибирскэ областиин түлөөлэгшэд манай республикада айлшалжа, Баруун Сибириин киностудиин режиссернүүдай буулгаһан баримтата фильмүүдые, нэрлэбэл: «Хушын байгаа сагта», «Түрүүшын харгынуудай саг», «Ёһотойл эрэшүүлэй хэрэг», «Һаналайнгаа бэелэл үзэхэ», «Новосибирск», «Буряадай баялигууд», «Буряадай гобеленүүд» болон бусадые хужарлан хараһан юм. Тэдэнэр долоон хоногой хугасаа соо 19 дахин харуулагдажа, манай 8187 харагшадые хангаһан байгаа.

Агуухэ Октябриин революциин 70 жэлэй ойн хүндэлэлдэ республикын бүхы райо-нуудаар кинофильмнүүдэй тематическа харалга эмхидхэгдээ һэн. Тэрэ үедэ хаа хаанагүй «Ехэ замуудай шатанууд», «Шэнэ дэлхэйн мүндэлэлгэ», «Революционно алхамаар дабшанабди», «Эдэ үдэрнүүдэй алдар сүү һүнэхэгүй» гэхэ мэтын фильмүүд харуулагдаа юм.

Байгша оной эрхим фильмүүдэй тоодо оруулагдамаар «Курьер», «Покаяние», «Ганса эхэнэр танилсаха дуратай», «Плюмбум гэхэ гү, али аюултай наадан», «Ухибүүдэй талмайхан» гэхэ мэтэнүүдые республикымнай улад зоной 10-һаа 20 хүрэтэр процентнь хаража амжаа юм.

Киносетьнүүдтэ дүн хамта 247 кинолектори эмхидхэгдэнхэй. Тэдэнэй дунда ниитэ-политическэ темээр 32, алкоголизмда эсэргүү пропагандаар —42 болон бусадшье кинолекторинууд хүдэлгэгдэнэ.

Хроникын тусхай кинотеатргүй байһан ушарһаа баримтата фильмүүдые долоон хоногто гурба дахин «Прогресс» кинотеатрай ногоон зал соо харуулха саг тогтоогдонхой. Тиихэдэ полнометражна баримтата лентэнүүдые харалга мүн лэ эмхидхэгдэнэ.

Мүнөө хубилган шэнэдхэлгын ябуулагдажа байһан үе кинематографойшье ажабайдалда, тэрэнэй хэмжээ ябуулганнуудта нүлөөлнэ. Тиин экрануудай дээрэ дэлхэйн киногой эрхим бүтээлнүүд, элдэб кинофестивальнуудта шалгарһан фильмүүд олоор харуулагдажа захаланхай. Тиимэ фильмүүд манай экрануудта үсөөн ушарта, хомороор гаргагдадаг бэлэй. Һүүлэй үедэ «Хүхын уурхай дээгүүр ниидэлгэ», «Амадеус» гэһэн американ режиссер М. Форманай болон бусадай фильмүүд олоной анхарал татаа һэн.

ОРОНОЙ киностудинуудай ажахын тоосоондо оруулагдаһан ушараар саашадаа һонин удхатай, уран һайханай жэншэдгүй гүйсэдхэлгэтэй фильмүүдэй манай экрануудта олоор гаргагдадаг болохонь дамжаггүй. Фильмүүдэй удха шанар һайжаруулха талаар хэгдэжэ байгаа хэмжээ ябуулганнуудай хажуугаар тэдэнэй нэрэнүүдые болон буулгабаринуудые олошоруулжа хүдөөгэй ажалшадые саг соонь хангаха гээшэ шухала байна. Харин мүнөө кинопленко хомор байһаар. Шэнэ фильмүүдэй гаргагдаһаар хэдэн һара, олонхи ушарта жэлнүүдэйшье үнгэрһэн хойно тэдэнэй хүдөө нютагуудта хүргэгдэдэг байһынь халагламаар юм. Энэ ушарые зайсуулха хэрэгтэ ойрын ерээдүйн сагта видео-харалга эмхидхэгдэдэг болохо ёһотой. Видео-харалгын ашаар ажалшадай сүлөө саг улам һонирхолтой, аша туһатай болохо зэргэтэй. Иимэ харалгын үедэ бидэ үнгэрһэн фильмүүдые дурандаа һөөргэнь дахин ябуулжа, библиотекэһээ ямар нэгэн уран зохёолой ном абаад уншажа һууһандал болохообди. Манай республикада, тусхайлбал Улаан-Үдэдэ видеотеко бии юм. Тэндэ уран һайханай болоод баримтата фильмүүдэй хамта дээрээ 600 гаран кассетэ хадагалагдажа байдаг. Хэрбээ гэртээ видеомагнитофонтой һаа, тэндэһээ дуратай кассетээ абаад, абгашажа харахада болохо юм. Харин видеозалда (тэрэ «Прогресс» кинотеатрай байшан соо байгуулагданхай) таарамжатай үдэр, сагаа тодорхойлоод, нүхэдөө урижа, дуратай кассетээ захижа харахада болохо гээшэ. Гэбэшье тэрэнэй һайн арга боломжонуудые гүйсэдөөр хэрэглэжэ, улад зоной сүлөө сагаа ашагтайгаар, аятайгаар үнгэргэхын тулада мүнөөнэйхилөө һайн, салуу байра хэрэгтэй байна.

Улад зониие киногоор һайн шанартайгаар хангаха хэрэгтэ манай ажалша кадрнууд ехэ удха шанартай гээшэ. Тэдэмнай ямаршье хүнгэлэлтэгүй, тиимэ ехэ бэшэ түлөөһэтэй ажалда байбашье, киноискусствада үнэн зүрхэнһөө дуратай һэн тула даажа абаһан хэрэгээ нэрэтэй хүндэтэйгөөр бэелүүлжэ байдаг. Тэдэнэй дундаһаа Кабанскын районой Степной Дворец һууринай киномеханик Н. Н. Рыбкина, Ивалгын районой нүүдэл кино эмхидхэгшэ Н. Л. Кокорин, Зэдын районой Дээдэ-Бургалтайн кино-түхеэрэлгые даагша Р. Ухинова, мүн лэ энэ районой киносетиин жолоошон И. Н. Костылев болон киноаппаратура заһабарилагша Н. С. Дампилов, Баргажанай киносетиин жолоошон Н. С. Хайзин гэгшэдые онсолон дурдалтай. Эдэ нүхэднай бултадаал Россин Федерациин Госкиногой Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагданхай, хэрэг ажалдаа хангалтатайгаар хандажа, коллективүүдэйнгээ магтаал һайшаалда хүртэжэ байдаг.

Мүнөөдэр тэмдэглэгдэжэ байгаа мэргэжэлэйнь һайндэрөөр республикынгаа киногой бүхы хүдэлмэрилэгшэдые халуунаар амаршалаад, ажалдань амжалта, гэр бүлэдэнь зол жаргал хүсэнэбди!

В. ЖАНЧИПОВА,
Буряадай АССР-эй Госкиногой ахалагша методист.

УРАН ГАРТАЙ ҺУРГАН ХҮМҮҮЖҮҮЛЭГШЭ

...намар Хориин районой ...киин коллективэй ...лэн болбжо бай-...эдхи хүдөө һуури-...механигүүдтай уул-...дхэдбө, тэдэнэй ...хүдэлмэреэр һо-...эээр хүдэлдэг хү-...хөөрэхыень гүй-

...дундаһаа нэрлэн ...о һаа, Доржо-Па-...рович гээшэл одоол ...дүйтэй бэрхэ ки-...байна гээшэ ааб ...районой түб һуу-...» гэжэ кинотө-...лгша киномеханик ...сильев киносетиин-...эр ажаллаһаг нү-...Дымбрылөөые маг-

...о-Палам Дылгыро-...еүүна гүт? Танин-...б, һонюуша һубэл-...техникэдэ дура-...тай урлан нари-...уй байна гээшэ ааб ...нюргаар үндэр-...энэр харюусаха ...өө би Удинск һуу-...ехзнигаар хүдэл-...лина Алексеевна ...эшэб. Олон жэлдэ ...к ябаһан нүхэр ...залуушуулда хо-...жа үзүүлһэн, зүб-...н үгэһэн, ойлгоо-...нь оншыень оложс ...лэ байдаг,— гэжэ ...һөөрөө үргэлжэ

...хүйнда шэнэ т... ...(абсорглгдаад б... ...б дүтүү дүндан, ...н. Тэдэнийень Дор-... Дылгырович саг ...оруулжэ, үсадхаһан

...шье Доржо-Палам ...эхэ туһатай олон ...ан, кино-түхеэрэл-...ын аппаратурые ...даһан, дүтагдалнүү-...тэйсаһан, дүй дүр-...хүбаалдаһан байха, ...ам һууринда кино-...хүдэлдэг Валенти-...нановна Цыбикова ...рэнэ.

...классай һүүлээр ...хотын арбан нэгэ-...ическэ мэргэжэлэй ...нуража, киномеха-...жэлтэй болоод ерэ-...басаганда хүушанай ...к Доржо-Палам ...оотой һурган хү-...эйнь бөлөжо, эсэгэ ...элиөн байха.

...эрхим түрүү ажал ...эрээ олоной дунда ...Болоһон Валентина ...ойна районно Сове-...тдаар һунгагдаад, ...нгайнгаа этигэл һай-... найдамтайгаар ха-...байна.

...ганай ажалай ам-...хэрэгүүд соо райо-...сетиин слесарь Д-П. ...өөрэй хэнэн хүдэлмэ-...эйтэшье бии гэхэдэ ...олохогүй.

...хамтадаа душэ га-...эй хугасаа соо хүдөө ...удэй хүн зоной урда ...рүүлха ажалда ябажэ ...удэшөөд онуудай эсэс-... албанда ябахадаа, ...гай мэргэжэлтэй ...үн. Тэрэ гэһэнһээ хой-... абаһан энэ хүдэл-...эһэн ябанам. Саг жэл-...өшохо тума онньһон

техникэмнай һайжараа. Энэ үнгэрһэн сагай туршада олохон залуу басагад, хүбүүдые мэргэжэлдэ һургааб. Тэдэндэ мэдэхэ, шадаха юумэеэ шадал зэргээрээ дамжуулжа үгөөб,— гэжэ нүхэр Дымбрылов омогорхон хэлэнэ. Тиигэншьегүй яахаб? Тэрэнэй һургаһан киномеханигууд Хориин районой хүдөө һууринуудта соёлой хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулжа байна бшуу.

— Манай Доржо-Паламай хүсөөр олон юумэн урлан нарижуулагдаһан байха. Тэдэнэйнь нэгые дурдан хэлэе. КН-20 түхэлэй оньһон түхеэрэлгые ашаглахада яһала таарамжатай болгоо. Урлан нарижуулжа, зарим зүйлнүүдыень хубилгаа. Удаань энэ аппарадай кинопроектор хүйтэн, халуунайшье үедэ найдабаритай һайнаар хүдэлдэг болоо —гэжэ «Наран» кинотеатрай ахалагша киномеханик Николай Васильев хөөрэнэ.

Районой киносетиин үнинэй хүдэлмэрилэгшэ Д-П. Дымбрылов урлан зохёоһон зүйлнүүд тухайгаа ойлгосотойгоор тайлбарилан бэшэжэ, бусадта дамжуулан тараахэ хэрэгтэ бага бэшээр анхаралаа хандуулна.

Дүй дүршэл ехэтэй киномеханик Д-П. Дымбрылов һара бүхэндэ соёлой гү, али медицинын хүдэлмэрилэгшэдтэй еүгтээ холо, ойрын отара, гүүрэнүүдээр ябажа, хонишод, малшадай урда һони-һонин фильмүүдые харуулдаг. Оро-ной гү, али республикын экрануудта түрүүшынхиеэ харуулагдажа байһан фильмүүдэй удхые түрэл буряад хэлэн дээрээ хүн зоной һонирхон шагнамаар хөөрэжэ үгэдэг заншалтай юм.

Доржо-Палам Дылгырович анхан киномеханик ябахадаа, улад зондо харуулагдаха фильмүүдэйнгээ удхаар тоё һайхан соносхолнуудые зуража, хүн зоной олоор ябадаг газарта үлгэдэг, олоороо кинодо орожо харахыень халуунаар уряалдаг, киноискусствын эдэбхитэй пропагандист байһан юм. Уран һайханай алибаа зүйлдэ түрэлхиин бэлигтэй, түбһэндэ энэ нүхэрэй уран гоёор зурадагые, уран шүлэг, домогуудые зохёодог байһые нютагайхидынь дурсан хэлэдэг байна.

Кинофикациин хүдэлмэридэ олон жэлэй туршада таһалгарагүй һайнаар хүдэлһэнэйнгөө түлөө Д-П. Дымбрылов энэ жэлэй апрель һарада «СССР-эй кинофикациин отличник» гэһэн хүндэтэ тэмдэгтэ хүртөө юм. Энэ тэмдэгынь тэрэниие саашадаа үшөө һайнаар, бүтээсэтэйгээр хүдэлэн, хубилган шэнэдхэлгын хэрэгүүдые эдэбхитэйгээр бэелүүлэн ябаһан хүдөө нютагайнгаа ажалшан ниитые үндэр хэмжээндэ хүрэмөөр хангахыень уялгална.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: СССР-эй кинофикациин отличник, киноаппаратурануудые урлан нарижуулагша Доржо-Палам Дылгырович ДЫМБРЫЛОВ.

А. ЦЫДЕНОВЭЙ фото.
Хори.

Дүлэтэ жэлнүүдэй баатарнууд

КОМИНТЕРНЫН ТҮЛӨӨЛЭГШЭ

С. Нацовай түрэһөөр 90 жэлэй ойдо

Һаяхана «Буряад үнэн» газетэдэ Түвын АССР-эй Кызыл хотодо ажаһуугша В. Бильтагуровай бэшэг толилогдоо һэн. «Гэзэтынгээ хуудаһанда революционер Сирен Нацов тухай хөөрөө һаатнай, һонирхохо зон олон байха һэн ха» гэжэ тэрэ бэшэг соогоо хандана.

Би Түнхэнэй хүн хадаа нютагайнгаа суута түлөөлэгшэдэй нэгэн болохо Сирен Нацов тухай бага наһанһаа дүулаһан, хүби залагаарнь ходо һонирхожо, материалнуудые суглуулжа, бэшэһэн статья, очеркнуудынь уншажа ябадагби.

Монголой Арадай Республикын Улаан-Баатар, Сүхэ-Баатар, Булган хотонуудаар ябахадаа, музейнүүдтэ орожо, Сирен Нацовай фото-зурагуудые хараһан, тэрэнэй монгол нүхэдтөө шэнэ общество байгуулхадань хэды шэнээн туһа хүргэһэн тухай дүулаһан байнаб. Монголдо тэрэниие Нацаг гэжэ нэрлэдэг. Тиин буряад оронойнгоо хүбүүн, революционер-интернационалист Сирен Нацов тухай тобшохоноор хөөрэхэ һанаан байна.

* * *

Сирен Нацов 1893 ондо Түнхэнэй районой Улбагай гэжэ тосхондо түрэһэн юм. Байгша оной намар тэрэ 90 наһатай болохо һэн. Тэрэнэй эсэгэнь Шойжелов Арабдан гэжэ үгытэй малша хүн байһан юм. Сирен арбан наһатайһаа баяшуул, ноёшуулай ажал хэжэ, хоолойгоо тэжээхэ баатай болоһон гээшэ.

Бага наһанһаа Сирен ажалша бэрхээрээ, һубэлгэн хурса ухаагаараа шалгаржа, нютагайнгаа хүн зондо магтуулдаг байгаа. Үглөөнэй улаан нарана гарахаһаа үдэшын боро харaанай таһартар хүндэ ажал хэжэ, һүниндөө үзэг бэшэг шудалжа һуудаг байһан гэлсэдэг.

Бэрхэ хүбүүнэй эрмэлзэл оролдолго миин хосороогүй. Богонихон болзорто тэрэ өөрынгөө хүсөөр хуушан монголоор, ород хэлэн дээрэ уншажа, бэшэжэ һайса һураһан байха юм. Тиин 1913 ондо бүхы шалгалтануудые эрхимээр тушаагаад, Пономарёвско хоёр жэлэй үчилищи амжалтатайгаар дүүргэһэн юм.

Хүн боложо ядажа ябаһан хүбүүнэй хуби заяанда политическэ сүлэлгэдэ байһан Василий Алексеевич Денисовтэй уулзалга угаа ехэ нүлөө үзүүлээ бэлэй. Василий Алексеевич һонюуша һонор хүбүүндэ туһалжа, зүб харгыда табихын түлөө ехэ оролдолго гаргаһан байна. Сирен тэрэнһээ ойлгоогүй элдэб асуудалнуудтаа харюу абадаг, библиотекэһээнь дуратай номуудые абажа уншадаг һэн.

Василий Алексеевичэй библиотекэ номуудаар, илангаяа политическэ литературaар нилээд баян байһан юм. Тэрэнэй ашаар залуу Сирен революционно демократ Н. Г. Чернышевскийн, Н. А. Добролюбовай, А. И. Герценэй зохёолнуудтай танилсаһан, К. Марксын, Ф. Энгельсын, В. И. Ленинэй хүдэлмэринүүдые уншаһан байгаа. Тиигэһээр Сирен Арабданович революционерэй хэды хүндэшье һаа, арюун сэбэр зам шэлэн абаһан, богонихон наһан соогоо тэрэнэй хүндэтэ нэрые үнэн сэхээр абажа ябаһан түүхэтэй.

1918 оной июнь һарада Сирен Арабданович большевик партиин гэшүүндэ абтаһан юм. Буряад, ород хэлэнүүдые һайнаар мэдэхэ, ажалша арад зоной һүүдал байдал хараһан, үзэһэн, политическэ нилээд мэдэрэлтэй болоһон коммунист партиин политикые, Совет засагай удха шанарые нютагайнгаа хүн зондо ойлгуулха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадаһан, шэнэ байдалай, арад зоной зол жаргалай түлөө хамсыгаа шаман ороһон байна. Хори гаран наһатай Сирен Арабданович амарха, унтаха гээшые мэдэнгүй, партиин эльгээһэн газарта ябадаг байгаа.

Энэ үедэ Эрхүү хотодо 5-дахи Армиин полит-таһаг партийна һургуули нээгээ һэн. Тус һургуулида залуу коммунист Сирен Шойжелов эльгээгдэбэ. Сирен Арабдановичтай хамта тус һургуулида монгол арадай баатарнууд Сүхэ-Баатар Чойбалсан хоёр һуралсаһан юм. Һургуулиинь багшанарай тоодо мэдээжэ революционер-интернационалистнууд Ярослав Гашек, Э. Кольман гэгшэд оролсодог байһан гэдэг.

Һургуули амжалтатайгаар дүүргэһэнэйнь һүүлээр партиин Эрхүүгэй губернскэ комитет Сирен Арабдановичые 1921 оной февраль һарада национальностьнуудай хэрэгэй таһагые даагшаар баталба. Партиин харюусалгатай тушаалые хэрэг дээрэнь бэелүүлхын тула залуу коммунист губерниин хото, тосхонуудаар ябажа, хүн зоноор хөөрэлдэдэг, Ленинскэ национальна политикые тэдээндэ ойлгуулхын түлөө оролдодог, бүхы мэдэрэл шадабаряа зорюулдаг байһан юм.

1921 оной хабар Монгол орондо революци эхилээд байгаа һэн. Тэрэ оной апрель һарада Монголой Арадай Революционно партиин хүдэлмэридэ туһа хүргэхыень Коминтернын Алас-Дурнын Секретариат Сирен Шойжеловые Коминтернын гүйсэдкомой түлөөлэгшөөр эльгээбэ. Иимэ шиидхэбэриин абтаһаниинь дэмы бэшэ һэн. Юуб гэхэдэ, Сирен Арабдановичай монгол арадай һүүдал байдал, хэлэ бэшэг һайса мэдэхэ, монгол арадай ударидагша Сүхэ-Баатар болон бэшэ хүтэлбэрилэгшэдтэй танил, партийна хүдэлмэридэ ябажа, дүршэлтэй болоһон, ленинскэ национальна политикые зүбөөр ойлгожо, хэрэг дээрэнь бэелүүлхын түлөө ехэ оролдодог байһаниинь хараада абтаһан байгаа хаш.

Тиин хорин гурбан наһатай Сирен Шойжелов Коминтернын МНРП-гэй дэргэдэхи түлөөлэгшэ, Монголой Арадай Республикын гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо болоһон түүхэтэй. Тэрэ үедэ Монголой Арадай Республикын бүхы газар дайсадһаа гүйсэд сүлөөлэгдөөгүй, орон дотор дайн байлдаан үргэлжэлһөөр байгаа. 1921 оной сентябрь һарада атаман Казанцев, есаул Кайгородов, генерал Бакин гэгшэд Хобдо хото шадар элдэб буу зэбсэгүүдээр гүйсэд хангагдаһан зургаа мянга гаран дээрмэшэдые суглуулаад, монголой революционно отрядуудай урдаһаа добтолго хэжэ эхилбэ.

Хэды дахин олон, аргагүй ехэ хүсэтэй дайсадтай монголой революционно сэрэгшэдэй тэнсэхэнь тон хүндэ байшоо. Тиимэһээ тэдэнэй хүтэлбэрилэгшэд, хүнүүдэй шуһа дэмы адхуулхагүйн түлөө сэрэгшэдээ саг зүүра тараaха баатай болоо һэн. Өөһэдөө партизанска отрядуудай штабтай Толбо Нуур шадархи дасан соо хүрээлэлгэдэ орошобо. Тэндэ ороһон отряд дүрбэн зуугаад хүнтэй байһан юм.

Хүрээлэлгэдэ ороһон революционно сэрэгшэдэй гаргаһан гайхамшагта эрэлхэг зориг, баатаршалга тухай Монголой уран зохёолшо Цэрэн-Очир Дамбадоржийн «Толбо Нуур» гэжэ ном соо бэшэгдэнхэй. Дайсадай хэдышье дахин олон, хүсэтэй байбашье, эрэлхэг зоригтой гарнизониие хамгаалагшад тэдээндэ диилдээгүй, бэеэ тушаажа доромжолуулаагүй. Абаруулха аргын болоогүй һаа, революционно хэрэгэй түлөө баран — нэгэ хүн шэнгээр ами наһаяа зорюулха гэжэ тэдэ шиидэһэн байгаа.

Хүрээлэлгэдэ ороһон сэрэгшэдэй хорёод хоног соо тэмсэһэд байхада, эдеэ хоолынь дууһашаба. Одоол мүнөө туража үхэхэ болоходоо, тэдэнэр гартамнай орохо гэжэ дайсад найдаһан байһаа. Үгы даа! Дайсад революционно сэрэгшэдэй хэды хатуу зоригтой байдагые мэдэхэгүй байшоо.

Тэдэнэр душэн хоёр хоногой туршада, революционно правительствын сэрэгэй ерэжэ сүлөөлтэр баатар тэмсэл хэжэ, илажа гараһан байна.

Толбо Нуур дээрэхи баатарнуудай дунда революционер-интернационалистнууд Сирен Арабданович Шойжелов, Ю. С. Широких-Полянский, Ф. Р. Коняев болон Монголой мэдээжэ полководец Хас-Баатар байлсаһан юм. Тэрэ үедэ Хас-Баатар хизаарай саг зуурын арадай революционно правительствын сэрэгэй министр байгаа һэн.

Ород, буряад, монгол хэлэнүүдые һайн мэдэхэ, политическэ талааран бэлэдхэлтэй коммунист Шойжелов түрэл нютагтаа баһал хэрэгтэй болобо. Тиин Толбо Нуурай һүүлээр тэрэ Эрхүү хото асарагдаһан байна. Гэбэшье эндээ үни байгаагүй. 1921 оной һүүл багаар Коминтернын Алас-Дурнын секретариат Сирен Арабдановичые МНРП-гэй дэргэдэ өөрынгөө түлөөлэгшөөр дахинаа эльгээһэн юм. Тэрэл үедэ РСФСР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерство тэрэниие Баруун Монголдо совет консулоор томилоо. 1923 оной май һарaһаа Корей болон Монголдо Коминтернын гүйсэдкомой референт болобо.

1924 оной август һарaһаа 1926 оной февраль болотор Сирен Нацов Залуушуулай Коммунис интернационалай (КИМ) түлөөлэгшөөр Монголой ревсомолдо байһан байна. 1926 оной июнь һарaһаа 1927 он болотор тэрэ Түвын Арадай революционно партиин ЦК-гай дэргэдэхи Коминтернын гүйсэдкомой түлөөлэгшэ байгаа.

Революционер-интернационалист Сирен Нацов Коминтернын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байһан байна. 1924 оной июнь һарада болоһон Коминтернын Бүхэдэлхэйн V Конгрессто МНРП-гэй ЦК-гай шиидхэхы эрхэтэй делегат болобо. Сирен Арабданович Коминтернын зургаадахи, долоодохи конгрессүүдэй хүдэлмэридэ хабаадалсаа юм.

Коминтернын гүйсэдком 1927 оной сентябрь һарада Сирен Нацовые Уласхоорондын Ленинскэ һургуулида һурахыень Москва эльгээбэ. Һурагша байха үедөө тэрэ Зүүн зүгэй ажалшадай коммунистическэ университедэй доцент байһан юм. 1930 ондо тэрэниие дахин Монгол яоуулаа. Тиихэдээ МНРП-гэй ЦК-гай харюусалгата инструктораар, «Социализмын зам» журналай редактораар, МНРП-гэй ЦК-гай түбэй орган болохо «Үнэн» газетын редакционно коллегиин гэшүүнээр хүдэлөө.

Сирен Арабданович эрдэм бэлигээ саашадань гүнзэгырүүлхын түлөө ехээр оролдодог байһан юм. Тиин 1932 оной апрель һарада Уласхоорондын ленинскэ һургуулиин аспирант болоо. Тус һургуули эрхим сэгнэлтэтэйгээр дүүргээд, тэндээ доцентээр үлөөгдэбэ. Багшалхынгаа хажуугаар һургуулиингаа кадрнуудай таһагые даагшаар хүдэлөө. Хэдэн жэлэй туршада Сирен Арабданович Профинтернын кадрнуудай секторые хүтэлбэрилһэн байгаа.

1936 оной июнь һарада Сирен Нацов дахинаа Түвын Арадай Республикада партийна хүдэлмэридэ эльгээгдэбэ. Тиихэдэ Түвын Арадай-Революционно партиин ЦК-гай советник, совет коммунистнуудай партийна организациинь секретарь байһан юм. Энэнь революционерэй ондоо гүрэндэ һүүлшынь даабари байшоо бэлэй. 1938 оной август һарада тэрэ Түвaһаа Совет гүрэндөө бусажа ерэһэн байна. Сирен 1943 ондо Москва хотодо наһа барaһан юм.

Сирен Арабданович политическэ, теоретическэ һайн бэлэдхэлтэй байхынгаа хажуугаар, бэлигтэй публицист, шэнжэлэгшэ, оршуулагша байгаа һэн. Тэрэнэй гараар Монголой болон Түвын Арадай Республиканууудай, тэдэнэй революционно партинуудай түүхэ тухай, империализмда эсэргүү бүгэдэ ниитын фронт байгуулхын түлөө Коминтерын ямар тэмсэл хэжэ байһан тухай болон политико-экономическа, эрдэм-шэнжэлэлгын бусад асуудалнуудаар дүшэ гаран очерк, статьянууд бэшэгдэһэн байна. С. Нацовай бэшэһэн «Түвын Арадай Республика» гэһэн ном 1930 ондо Москва хотодо хэблэгдэн гараһан юм.

Өөрөө бэшэхэһээ гадна С. Нацов оршуулга хэдэг байгаа. «Коминтерын программа», МНРП-гэй гэшүүдэй һуралсалда туһаламжа гэхэ мэтын материалнуудые монгол хэлэн дээрэ оршуулан гаргаһан байха. Тэрэнэй бэшэһэн очерк, статьянууд «Коммунистический интернационал», «Ким», манай «Жизнь Бурятии» журналнуудта, Монголой болон Түвын хэблэлнүүдтэ толилогдодог һэн.

Сирен Нацовой совет арадай, Коммунис партиин үмэнэхи габьяа, граждан дайнай жэлнүүдтэ гаргаһан баатаршалга анхаралда абтангүй байгаагүй юм. 1931 оной июль һарада тэрэ Советскэ Союзай Улаан Тугай орденоор, 1923 ондо «Эрдэни Вачир» гэжэ Монголой орденоор шагнагдаһан байна.

Сирен Нацов тухай тобшохоноор бэшээд байхадаа, тэрэнэй булэ болохо Генин-Дарма Нацов тухай нэгэ хэдэн үгэ хэлэнгүй гаража болохогүй гэжэ һананаб. Генин-Дарма Сирен ахаһаа гурба дүү байһан юм. Үншэн хүбүүн байһан хадань тэрэниие хоолойгоо тэжээхыень дасанда үгөө бэлэй.

Генин-Дарма баһал хурдан ухаатай, оролдосотой бэрхэ хүн байгаа һэн. Маграмба гэжэ түбэд эмшэлгын эрдэмэй нэрэ зэргэтэй болоод байтараа, 1921 ондо тэрэнһээ арсаһан, дасанһаа ябаһан юм. Тэрэнэй иимэ алхам хэхэдэ, Сирен ахань ехэ нүлөө үзүүлһэн байха. Энэ ушар Сирен Нацовай ямар шадалтай революционер байһаниие үшөө дахин гэршэлнэ.

Буддын шажанһаа таһа арсаад, Генин-Дарма Нацов ухаан түгэлдэр атеист, этнограф-суглуулагша, ниитын ажал ябуулагша болобо. Соёлой революциин үедэ тэрэ арад зондо социалис соёл гэгээрэл нэбтэрүүлхэ талаар гэритой оролдолго гаргаа һэн. 1929 оной октябрь һарaһаа Буряадай эрдэм-шэнжэлэлгын соёлой институтда түүхэ ба этнографиин таһагай хүдэлмэрилэгшөөр, 1931 онһоо Улаан-Үдын түбэй музейдэ эрдэм шэнжэлэгшээр хүдэлһэн байна. 1939—1941 онуудта Улаан-Үдын шажанда эсэргүү музейн хүдэлмэрилэгшэ байгаа. 1941 ондо фашис Германиин манай Эхэ орондо дээрмэдэн ороходо, Генин-Дарма Нацов өөрынгөө дураар фронт гараад, баатарай үхэлөөр унаһан юм.

Олон хэлэ мэдэхэ, эрдэм бэлиг ехэтэй Г.-Д. Нацов уран зохёолдо дуратай поэт һэн. Тэрэнэй бэшэһэн шүлэг, статьянууд газетэ, журналнуудта ходо толилогдодог байгаа. Жэшээлхэдэ, «Ленин багшын магтаал», «Нэгэ зүйл» гэһэн шүлэгүүдынь «Буряад үнэн» газетэдэ, «Багашуул хубарагуудта» гэһэн шүлэг «Эрдэм ба шажан» гэжэ журналда гараһан байха юм. Генин-Дарма Нацовай коллекцидэ 276 зүйлнүүд тоологдодог.

Ц. СУБАНОВ,
журналист.

ТАСС ХИЛЫН САДАНАҺАА

СОВЕТ ИНСПЕКТОРНҮҮД КАЛИФОРНИ ЕРЭБЭ

САН-ФРАНЦИСКО. Бүлэг совет инспекторнүүд Сан-Франциско шадархи Трейвис гэдэг агаарай-сэрэгэй баазада ерэбэ. Дундуур ба дүтын зайда хэрэглэгдэхэ ракетэнүүдые усадхаха тухай договортой зохилдуулан, тэрэнэй дүримүүдые бэелүүлгые шалгаха зорилготойгоор США-гай сэрэгэй хэдэн объектнүүдые тэдэнэр шалгаха. Баазын командованиин түлөөлэгшэ подполковник Дж. Вагович гэгшын мэдээсэһэнэй ёһоор, совет инспекторнүүд Колорадо штадай Пуэблодэхи сэрэгэй буу зэбсэгүүдые, Аризоно штадай Дэвис-Монтендэхи агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдэй баазада далита ракетэнүүдые табилтые тодорхойлхо, һуралсалай түбые хараха юм.

Шалгалта хэһэнэйнгээ һүүлээр бүлэг совет мэргэжэлтэдэй зарим хубинь «Першинг—2» түхэлэй ракетэнүүдтэ хабаатай түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг заводто ошохо.

«Советскэ Союзһаа ерэһэн инспекторнүүдэй үндэр мэргэжэл шадабаритай, харилсаа холбоотой байһандань сэдьхэлээ ханангхайбди. Нютаг нютагуудтахи шалгалтанууд хараалагдаһан түсэбэй ёһоор үнгэргэгдэнэ. Холбоото Штадуудта, Советскэ Союзда шалгалтанууд амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байна гэжэ хэлэжэ болоно. Сентябриин 1 болотор хоёр тала нютаг нютагуудтахи баазануудые шалгажа дүүргээд, дундуур ба дүтын зайда хэрэглэгдэхэ ракетэнүүдые усадхаха түүхэтэ договор бэелүүлгын зэлжээтэ шатые захалха юм», — гэжэ американ түлөөлэгшэ тэмдэглэбэ.

СССР-эй БОЛОН АРГЕНТИНЫН ХАРИЛСААН

БУЭНОС-АЙРЕС. Мүндэрэй үүлэнүүдые сараха ракетэнүүдые СССР-һээ худалдажа абаха тухай һаяхан баталагдаһан хэлсээн тухай мэдээсэл дуулахадаа, Аргентинын Мендос провинциин виноград ургуулагшад сэльхэлээ ханаба. Дүрбэн жэлэй туршa соо ашаглагдахадаа, мүндэр сараха түхеэрэлгэнүүд энэ провинцида һайн талаяа харуулһан байгаа. Тэдэниие үргэнөөр хэрэглэхын түлөө нютагай кооперативуудые идхаһанай хэрэгүй. Гэбэшье Аргентинын экономическа байдалай эрид муудаһанһаа уламжалан, шухала хэрэгтэй түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдые гадаадаһаа худалдажа абахань хүшэр, бэрхэшээлтэй болонхой. Юуб гэхэдэ, айхабтар ехэ мүнгэ зөөри энэ талаар гаргагдаха болоно бшуу. Иимэ байдалда совет болон Аргентинын талануд хоёр талын аша туһада хабаатай асуудалнуудые шиидхэхэ арга олобо. Хэрбээ урдандаа мүндэр сараха совет ракетэнүүдэй түлөө Аргентинын валютаар түлэдэг һаань, мүнөө тэрэ өөһэдынгөө продукци СССР-тэ эльгээхэ байна. Һаялн сагта совет магазинуудай прилавогууд дээрэ персигэй компот, хара сливэ худалдагдадаг болохо.

Мүнөө хоёр ороной хөөрөнлохи худалдаа наймаан улам үргэнөөр хүгжөөгдэнэ. Лимон эльгээһэнэйнь түлөө Советскэ Союз 100 гаран хүсэтэй тракторнуудые, бульдозернуудые Аргентинэдэ худалдаха юм.

АСУУЛТЫН ДҮНГҮҮДЭЭР

НЬЮ-ЙОРК. Республиканска партиһаа президентын тушаалда дэбжүүлэгдэһэн США-гай вице-президент Джордж Буш нэрэ хүндэтэй байһаараа демократ, Массачусетс штадай губернатор Майкл Дукакисые ахиба. «Ньюсуик» журналай толилһон ниитын һанамжын дүнгүүдэй ёһоор, августын 18—19-дэ телефоноор асуултада харюусаһан 1000 һунгагшадай 51 процентнь Бушые дэмжэһэн, харин 42 процентнь Дукакисые һайшааһан байгаа.

УШАР ШАЛТАГААНУУДЫЕНЬ МҮРДЭН ШЭНЖЭЛНЭ

ИСЛАМАБАД. Тэрээн соо табигдаһан бомбоһоо Пакистанай президент Зия-Уль-Хагай һуужа ябаһан С-130 түхэлэй самолет үршаг аюулда ороо гэһэн гэршэлэлгэнүүд үгы байһаар гэжэ мэдээсэлэй министр Э. Б. Сумро мэдүүлбэ. Гурбан ушар шалтагаанһаа самолет аюул усалда ороо ха гэһэн аюул усалай шалтагаануудые мүрдэн шэнжэлжэ байһан мэргэжэлтэд баруунай оронуудай журналистнуудтай хөөрэлдэхэдөө мэдээсэбэ: самолет газаа талаһаа буудагдаа гэхэ гү, али тэһэрээ, үгы гэбэл, техническэ дүтагдалнуудһаа уламжалан хосороо. Президентын һуужа ябаһан самолёдой ниидэхын урда тээхэнэ ашагдаһан алим жэмэсүүдтэй хайрсагууд соо тэһэлэлгын түхеэрэлгэ хэгдэһэн байгаа ха гэһэн мэдээсэлнүүд үнэн зүб гээшэ гү? — гэһэн асуудалда министр харюусахадаа, нигэжэ хэлэбэ: «Тиимэ гэршэлэлгэнүүд манайда үгы». Гэбэшье «тэдэнэй нэгэндэшье гэмнэлгэнүүдэй хэгдээгүйшье һаань, аюул усалай болоһон Бахавалпур хото хамгаалгын алба хаагшад, аэропортын хүдэлмэрилэгшэд мэдүүлбэ. Пакистанай мэргэжэлтэдэй һанамжын ёһоор, самолёдые жолоодолгын түхеэрэлгэ гэмтээгдэһэн байгаа хэбэртэй. Газарта унахадань лэ тэһэрэлгэ болоо, эгээл тиимэһээ энэнь тэрээн дээрэ бомбын тэһэрһэн тухай багсаамжалтануудта тад зүрюу байна.

ТОЛИ

Буряад арадаймнай ёһо заншал

ТҮРЭЛ САДАНАР ТУХАЙ

ҮРЗАНДА hЭН, зун байгаа. Ага hууринай нэгэ айлда хүнэй захяа хүргэжэ ошобоб. Ошоходом, таба-зургаатай хүбүүниинь газаагаа наадханхайнуудаа дэлгэнхэй, hахы hалаг наадажа байба. Тэрэ хүбүүнһээ: «Аба, эжышни бии гү?» — гэжэ hурахадамни, намайе ехэ hониноор хараад, абяагүй байба гээшэ, тиихэдэнь ородоор: «Папа, мама дома?» — гэжэ hурахадам, «Дома, дома», — гэжэ харюусаа hэн. Гэртэнь орожо, аба, эжытэйнь уулзажа, хүнэй захил хэлээд, юу хээ хөөрэлдэһөөр байтарнай, газаа хүнгэн машина ерэжэ тогтобо хэбэртэй. Хүбүүн гүйжэ ороод, «Кунжурские дед, баба приехали на машине!» — гэжэ дуулгаад, hөөргөө гүйжэ гараа hэн. Тиихэдэнь, энэ хүбүүнэй нагаса абатан ерэбэ ха юм гэжэ ойлгожо hуубаб. Тиин тэдэшье гэртэ орожо, мэндэшэлэлдээд, hонин hорьмойгоо хөөрэлдэжэ эхилээ hэмди. Тэрэ хүбүүмнай абадаа хандан асууба: «Урда Агинские дед, баба когда приедут?». Тиихэдэнь абань харюусаа hэн: «Приедут, когда праздник будет». Тиихэдээ, энэ хүбүүнэй хүгшэн абатан Урда-Агада байдаг ха юм гэжэ ойлгожо hуугааб. Энэ хүбүүмнай буряадаар дуугаржа шадахагүй, «нагаса аба», «эжы», «хүгшэн аба», «эжы» гэжэ буряадаар хэлэжэшье, хүгшэн абанар, эжынэрэй хэд байһаниие мэдэхэгүйгөөр үндыжэ байна ха юм.

Баһа нэгэ иимэ ушартай дайралдаһан хүнби. Хоёр залуу эхэнэр хоорондоо хөөрэлдэхэ зуураа тэрэ олон зоной дунда үбдэгөө сохижо байжа, шангаар энеэлдэбэ гээшэ. Тиихэдэнь, дүтэхэн байһан наһатайшаг эхэнэр байжа ядан: «Та хоёр абһаалингууд юугээ хөөрэлдөөд, иимэ ехээр хүхилдэнэт даа? «Энеэдэн hуралантай, ханяадан hуралангүй» гэһэн юм», — гэхэдэнь, тэдэмнай: «Юун гэнэт даа, hаа... hаа... Абһаалингууд гэнэ гүт даа, тэрэтнай юун гэһэн үгэ юм? hаа... Абһаалин... Яашаһан муухай үгэ гээшэб», — гэжэ байжа энеэлдээ бэлэй.

Тиигэжэ байжа энеэлдэхэдэнь, тэрэ эхэнэр: «Та хоёр аха, дүүгэй hамгад гээшэ бэдтаа, тиимэ хадатнай абһаалингууд гээлби даа. Муу муухайгаар нэрлээб гэжэ hананагүйб, энэ багшаһаа hурая даа» — гээд, намда хандаба. Тиихэдэнь: «Энэ үгэтнай муу муухай үгэ бэшэ, буряад зоной бии болохоһоо үндэһэтэй юм бэшэ гү, аба, абаха гэһэн үндэһэтэй үгэ юумэл даа, аха дүү хоёрто абхуулһан хадатнай, тиигэжэ нэрлээ гээшэ» — гэхэдэмни, хултагашалдан бодоод, абяагүйнүүд ошоо hэн.

Энэ болоһон ушарнуудһаа дүн гаргахада, энэ үеымнай хүүгэдһээ байтагай хорёод-гушаадтай залуушуулнай түрэл гаралаа хэн гэжэ нэрлэдэгбибди гэжэ хүсэд hайнаар мэдэхэгүй жэшээтэй байна. Тиимэһээ, өөрынгөө мэдэхэ зэргээр энэ тэрэ түрэлөө юрэнхылэн хэн гэжэ нэрлэдэг юм гэжэ элишэлхэ хүсэлэнтэйлби.

НЭГЭ ХҮБҮҮЕ гол нюур болгоод хөөрэе даа: түрэһэн эсэгэнь — аба, эхэнь — эжы, абынь эсэгэ — үбгэн аба, абынь эхэ — хүгшэн эжы, эжынь аха, дүүнэр булта нагасанарынь болоно. Энэ хүбүүмнай үбгэн аба, эжынгээ ашань гээшэ, харин энэ хүбүүнэймнай хүүгэд — гушанар, саашаа дүшэнэр гэгдэхэ.

Эжынь аба — нагаса аба, эжынь эхэ — нагаса эжы. Энэ хүбүүмнай нагаса аба, эжынгээ зээнь гээшэ, энэ хүбүүнэй ури хүүгэд зээнэрынь болохо. Урдань «Нагасын тэнгэри дээгүүр» гэжэ түрэ хуримай болоходо, тон түрүүн уряал айладхаха, түрэ хуримай газарта дүхэригэй түрүү hуурида hуулгажа, түрүүшын дээжэ сай аягалдаг байгаа.

Аха, дүүнэр хүбүүдэй ури хүүгэд үеэлэнэр, эгшэ, дүүнэр басагадай гаргаһан ури хүүгэд бүлэнэр болохо. Хүгшэн абын аха, дүүнэр эрэшүүл — абганар болоно, абганарай хүүгэд ахай абгайнар боложо, түрэлөө мэдэлсэдэг юм. Абгайн үбгэн хуряахай, басаганай үбгэн хүрьгэн гэгдэдэг, дүүгэй хүбүүнэй hамган бэри болоно. Эгэшэ дүү хоёрые абаһан бүһэтэн — баҙанар гээшэ. Аха, дүү бүһэтэнэй hамгад — абһаалингууд гэгдэдэг.

Ахаяа ахай, эгэшээе абгай гэхэһээ гадна, хэды аханартай байбал, тон ехэ ахаяа ахаи, удаадахиинь дундахай (дундаа аха), багыень — баханхай (баахан ахай) гэдэг байгаа. Мүнөө энэ үедэ иигэжэ нэрлэхээ болёо юм гү, дуулдаггүй.

Тиин, нэгэ иимэ ушартай дайралдаһан байнаб. Хори гаратай басаган ахадаа иигэжэ хандаа hэн: «Цэрэнхай; намдаа зуун түхэриг урьһалжархил даа, пальто абахаяа hанааб», — гэбэ гээшэ, тиэд «ши» гэжэ хандаһан ахань гуша гараһан хүн байба. Урдань, үниндөө аха, эгэшэнэрээшье, аха зониие «Та» гэдэг байгаал даа, энэнь ехэ хүндэлэлгэ гээшэ hэн, мүнөө аха, эгэшээ «Ши» гэхэһээ байха, түрэһэн эсэгэ, эхэеэ «Ши» гээд ябадаг болошоо ха юм даа. Дуулажа байхада, шэхэндэ ехэл хажар байдаг юм. Мүн хотон, гол соогоо аха заха, хүндэтэй үбгэ наһан уладаа ахай, абгай, баабай, хээтэй гэжэ хүндэлэн нэрлэдэг гээшэ hэн.

Хүбүү, басагаяа айл болгоһон хүнүүднай худа, худагы болодог, басагаяа хүргэжэ ерэһэн зониие урагууд гэжэ хүндэтэйгөөр нэрлэдэг гээшэ.

Тиин түрэл гарал тухай арад зоной дунда өнһон, хошон зугаа үгэнүүд бии болоһон байдаг, нэгэ хэдые болгон дурдая даа:

Түрэл зоной түһөө нэгэн.
Нютаг зоной үгэ нэгэн.
Тооріжо ябаһаар,
түрэлөө олохо,
Зобожо ябаһаар,
золоо олохо.
Түрэл hайнтай, муутай,
Түлеэн үмхитэй, ульһатай,
Түрэлэй hайн наашаа гэхэ,
Түрэлэй муу саашаа гэхэ.
Хүбүүтэ хүн бэридээ
үргүүлхэ,
Басагата хүн хүрьгэндөө
үргүүлхэ.
Түгэншэлхэдээ түрэлөө
мэдэхэ
Үншэрхэдөө үриеэ бэдэрхэ.
Хүда урагай холонь дээрэ,
Уһа, түлеэнэй
ойронь дээрэ.

ХҮНДЭТЭ ТҮРЭЛХИД, хүүгэд залуушуулдаа энэ тэрэмнай манай абаараа, эжыгээрээ тиимэ түрэлхид гээшэ гэжэ ойлгуулха тон шухала байна. Мүн түрэлхид хүүгэдээ хара багаһаань нюураарнь танилсуулжа, нүхэсүүлжэ hургаха ёһотой, ехэ болоод ябахадаа, бэе бэеэ орхилсохогүй, туһалалсажа, айлшалалсажа ажаһууха болоно бшуу.

Б-Б. НАМСАРАЙН.

РЕДАКЦИҺАА: манай газетэдэ эдэбхитэйгээр бэшэгшэдэй нэгэн Бадма-Базар Намсарайн ехэ шухала асуудалда анхарал хандуулба. Элдэб газар нютагуудта хүи зон түрэл гаралаа ондо ондоогоор хэлсэдэг гээшэ. Түнхэндэ, Баргажанда гү, али Яруунада түрэл хүнүүдээ ондоогоор нэрлэдэгынь мэдээжэ. Тиимэһээ түрэл гарал тухай Буряадтамнай ямараар нэрлэдэг гээшэбибди гэжэ газетын хуудаһануудаар дээрэ хөөрэлдөө эмхидхээ hаамнай, hайн байгаа. Хүндэтэ уншагшад, энэ асуудалаар танай hанамжа, дурадхалнуудые хүлеэнэбди.

АМАР МЭНДЭ, АЖАБА…

(Уянга)

ҺУНИИЕ үргэһэгүй үнгэргөөд, сонхоёо нээжэ, хүхэрэгшэ уулын орой дээгүүр үүрэй толоной бадархые шэртэн удаан зогсооб. Шэнэ үдэр жэргэмэлэй дуун соо нютагтамни мүндэлжэ, ажабайдалаймнай намтарай үшөө нэгэ хуудаһан hүн сагаан үнгөөр hэхэгдэн, урдамни дэлгээгдэжэ байһаншуугаар үзэгдэнэ.

Һүниин зоргондо ханилһан хайрата нүхэдөөрөө хахасалгын гуниг сэжэдэмни тунахай, шэнэ үдэрэй гэгээн толондо баярлаха сэдьхэл үшөөл түрөөдүй байна. Огторгойдоо залиржа байһан ододой хожомоо намда хэзээдэшье харагдахаяа болижо, хэтын зөөрэнэмэригээр хушагдан, бусалтагүйгөөр ошоһон мэтэ мэдэрэлдэ сэдьхэлни шэмхүүлнэ. Үдэшын бүрэнхыһөө намаар hонирхоһондол, сонхоорни хашаргүйгөөр шагааһан арбан табанай hара сухарһэн шарай үзүүлэн, тэнгэриин уудамда хайлана.

Бүрэнхы hүниин hүүлшын амисхаал шэнги hэрюухэн hэбшээн нюуртамни нэнгэбэ.

Шэдитэ hүни, баяртай. Шиниие тэхэрижэ hөөргөө ерэхэдэ, хоюулан ханилжа, тэнгэриин одо мүшэдэй шэбэнэлдэе шагнан hууха дамнай, hарын үнжэгэн толон соо үнгэрһэн сагай түүхэшэд намдашни айлшалжа, шэдитэй уран үгөөрөө сэдьхэл зүрхыемни хулгүүлнэ.

Манхан ехэ тэнгэриин энгэр шэртэжэ, энээхэн сонходоо үй түмэн мүшэдэй хөөрөө ойлгохые оролдоһоншуу тэдэнэй туяаде сэдьхэлээ тодохоб. Аяар холо, сэбдэг хүйтэн харанхы соо шэнэ мүшэд мүндэлхэ, алинайньшьеб заяан наһаниинь хэтэдээ залиран бадарха...

Дуулим hүни, hайнши даа. hөөргөө аалихан бууҗа ерэхэдэшни шэнэ hониноо хэлсэжэ, дууһашагүй домогой оролто дахин дахин шэбшэжэ, оёоргүй сэдьхэлни уудамаар аяншалха болоходомни, ерээдүй үенүүдэй үльгэр туужын эхин тээшэ аяар холын аялгын дуугаар дуудаарай...

Наранай хурса туяанууд байсын үндэр оройдо тудаба. Уран ехэ бэлигтын шэдитэй гүүрһаараа шэб шэнэхэн хуу-

Цыден ЦЫРЕН…

ШЭНЭ ШҮЛЭГҮҮД…

Бэлиг

Бэлиг гээшэ эхэ соохи ури
мэтэ,
Бэеэ хүсэжэ, сагайнгаа
ерэхэдэ,
Мүшэн шэнги гэрэлтэһээр
мүндэлнэ,
Дэлхэйн нюрганда гэрэл
сасаһаар.
Аглаг талын хүрьһэндэ
тариһан
Алтан буурсагта үрэ мэтэ
Эльгэн хара шулуу нүхэлэн,
Элшэ тээшэ тэгүүлнэ.

Һүгэдэнэб

Наһан соогоо дээшээ
Наран тээшэ дүүлидэг,
Жэгтэй хурдан дэбисэтэй
Жэгүүр далида hүгэдэнэб.
Хадуур, балтын шэрээһэн,
Хобхоршогүй барисаатай
Найман зүгэй арадуудай
Найрамдалда hүгэдэнэб.

Сэсэгэй дэльбэ

Талын хонгор сэсэгүүдэй
Тооһогүй торгон дэльбэхэн —
Ашата сагаан сэдьхэлэй
Арюун бодолой утаһандал.
Ужам таладаа дэлбэрһэн
Урин зөөлэн түүдэгхэн.
Хүйтэн бороо, мүндэр соо
Харахан зүрхым жэгнэнэл.

Боори, талын бодолнууд

(ОРОЛТО)

Буурал талаараа
эртын наранаар
hалираашам,
Булжамуурай дуугаар
сэдьхэлэй хүгжэм
бэдэрэлгэ.
Сэнхир дайдынгаа
амисхаал дүмүүхэн
шагнаашам,
Сээжэдэм тунаһан
дуунай аялга, шэбшэлгэ.

1.
Хүлэр дайдым хүрьһэн соо
булаатай
Хүйтэн мүлюун түмһэн мэтэ,
Хүнэй сэдьхэл, хүнэй бодол —
Хүлгөөтэ дэлхэйн нюуса гэхэ.

2.
Хүн гэхэдээ
Хүрьһэтэ газар гэһэндэл.
Хүрьһэтэ газар хүн хоёр
Хүйһөөрөө нэгэ гэхэл.

3.
Газар дээрэхи олон арадые
Газар эхын үринэр гэдэг.
Энхэ сагта эблэрхэ гэдэг,
Энжэ нэгэтэн болохо гэдэг.

4.
Һаншаг хушаһан сагаан үһэн
Һаруул бодолой бүрилдэһэн
тэмдэг гү!
Али уулын hаншагта
хүхэршэһэн хуушамгай мэтэ
Арюухан сэдьхэлэй алтан
утаһанай хосорол гү!

5.
Түүдэгэй гал шамайе
дулаасуулнагүй.
Дуурама халуун жэн
заяанагүй.
Сэдьхэлэй hайханаар галдаа
этигэбэл,
Сэжэхынш хүйтые халуухан
элшээр жэгнэхэл.

6.
Огторгойн хаяа ялараашье
hаа гэнтэ
Оһол харсүү бууралшьегүй
магад.
Дүүхэйн аяг индамханшье
hаа гэнтэ
Дуранайш hобагшые
таһалжа магад.

7.
Дун сагаан сэдьхэлшнин
Дуун соошни ялас гэбэл!
Дууидаш этигээб одоол,
Дүлэтэ үнэниие олоол!

8.
Хүнэй наһан аадар мэтэ
Хүүеэд, шааяад үнгэршэнэл.
Хэһэн хэрэгынь, hайхан
сэдьхэлынь
Хүнэй дунда дурасхаал
болоһой.

ХЭН, ХААНА ОШОХОБ?

СОВЕТСКЭ РАЙОН

Хотын ажалшадай амардаг, сэнгэдэг парк соо мүнөөдэр үдэрэй 11 часһаа, «Сэсэгүүд-88» гэһэн республиканска выставкэ нээгдэхэ юм. 12 часһаа залуу уран зураашад выставкэ эмхидхэхэ, өөһэдынгөө зурагуудые наймаалха болоно. Үдэрэй 3 часһаа эндэ асфальт дээрэ зураг зурагшадай дунда конкурс эмхидхэгдэхэ. 4 часһаа республикын гүрэнэй филармониин артист Ларичев гитара дээрэ дуу, хүгжэм зэдэлүүлхэ юм. Үдэшын 5 часһаа «Софит» гэжэ арадай кукольна театрай зүжэг наадан харуулагдахаар хараалагдаа.

Үглөөдэр эндэ үглөөнэй 11 часһаа духовой оркестрэй концерт. 13 часһаа «Софит» театрай зүжэг, 14 часһаа Ленинградай артистнуудай концерт. 16 часһаа сэсэгүүдэй республиканска выставкэ хаагдаха юм. 18,20 часуудһаа нааданай программа, дискотекэ үнгэргэгдэхэ болоно.

Соведүүдэй талмай дээрэ 17 часһаа Ленинградай артистнуудай концерт. Мүн Революциин талмай дээрэ үглөөнэй 10 часһаа hурагшадай ярмаг үнгэргэгдэнэ. Мүн эндэнь «Софит» гэжэ кукольна театрай артистнууд зүжэг табиха, хүгжэм, дуун зэдэлхэ юм.

ОКТЯБРЬСКА РАЙОН

Районой ажалшадай амардаг, сэнгэдэг «Юбилейный» парк соо үглөөдэр үдэрэй 12 часһаа «Үльгэр туужада айлшаар» гэһэн радиожурнал үнгэргэгдэнэ. Үдэрэй 14 часһаа үхибүүдэй дунда шатар, даам наадалгаар мүрысөөнүүд болохоор хараалагдана.

ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНО РАЙОН

Сергей Орешковэй нэрэмжэтэ парк соо мүнөөдэр 15 часһаа радиожурнал, элдэб олон мүрысөөн, нааданууд эмхидхэгдэхэ юм.

«Москва—Владивосток» гэһэн ороной «Динамо» бүлгэмэй хүнгэн атледүүдэй дунда эхилһэн бүхэсоюзна мүрысөөндэ хабаадагшад манай республикада хүрэжэ ерэбэ. Һонирхолтой энэ мүрысөөн Олимпиин XXIV нааданuудта, хүнгэн атлетикын 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан байна.

Эстафетэ Кабанскын, Прибайкалиин, Ивалгын, Тарбагатайн, Мухар-Шэбэрэй районуудаар, Улаан-Үдэ хото соогуур үнгэрнэ.

Мүнөөдэр үдэрэй 12 часһаа Соведүүдэй талмай дээрэ урилдаанда хабаадагшадтай уулзалга болохо юм.

ААДАРАЙ ҺҮҮЛЭЭР

Барбагархан үүлэнһээ
Бороон ороо хобоогоор.
Үйлсэнүүдэй нюрүүгаар
Үер уры жороолоо.
Олон hубаг hабаараа
Олиг табин дураараа,
Манай гэрэй газаагуур
Миралзан горход уриилдаа.
Хүйтэ, нойтон аадарта
Хүрэхэ, даараха гэжэ байха,
Хүгшэн эжын зоргон соо
Хүлеэжэ гэртээ hууха даа,
Хүшэгын саанаһаа сонхоороо
Хүүеһэн аадар хараа hэм.
Халбагар ехэ сөөрэмдэнь
Хабатайл наадахаа бэлдээ
hэм.
Аадарай шааян ошоходо.
Алтан наранай шарахада,
Тогтоод байха сөөрэмдөө
Тэгүүлжэ түргэн гараа hэм.
Хабархажа наадаха
Халбагар үһа харабагүйб.
Олиг түргэн горходой
Ошоһон газарынь олобогүйб.
Оймогдохогүй шалбаагай
Ойром үлөөд байхада,
Далбагатайхан онгосоёо
Дороо hэмээхэн табяа hэм.
Далбагань юрэдөө тэрэнэймни
Далидаа hалхяар дүүрэһэй,
Онгосом ула, гэдэһээрээ
Оёордожоо бү байһай.

Б. ЖАНЧИПОВАЙ шүлэг.
Д. АЛТАЕВАЙ фото.

НЭГЭТЭ...

«Эндэ казарма бэшэ...»

А. Г. Рубинштейн нэгэтэ Берлинэй королевскэ театрта «Фераморс» гэжэ өөрынь оперо наадаха оркестр хүтэлбэрилхээр уригдаһан байба. Нэгэдэхи актын дүүрэхэ дүтэлхэдэ, сценын саана мэдээжэ немец дуушан Маллингер дуулаха ёһотой байһан аад, тэрэнэй орондо ямаршьеб ондоо эхэнэрэй дуулажа эхилхые соносоһон композитор тэрэ дары оркестрые зогсоожо, Маллингерые хэн болюулааб гээд хүгжэмшэдһөө эридээр асууба.

— Би,— гэһэн бэерхүү харюугай үгтэһэн зүг руу Рубинштейн эрьеэд, ложодо лабхайжа hууһан королевскэ театрай директор Польэен гэгшые танимсаараа:

— Иимэ ушарта дирижерой модохониие абаад, оперо саашань өөрөө хүтэлбэрилэгты. Эндэ Пруссиин сэрэгэй казарма бэшэ, харин театр гээшэ — гээд, хүгжэмшэдһөө хүлисэл гуйһанайнгаа удаа театрһаа дары гаража ошоо hэн.

ХАЛАДАХАЙ

НЮТАГАА ЗОБОЖО ОШОБОБ

Хоёр жэл соо Хөөрхэ нютагаа ошоогүй аад, hаяхан августын 9-дэ 12 часай билет абаад, долоон hаратай аша хүбүүнтээ, табатай аша басагантаяа гэр бүлөөрөө автобусто hууха автовокзалда ерэбэб. Час тухай хүлеэгээд байтарни, ябаха саг ерэбэ. Эгээл энэ үедэ «Улаан-Үдэ — Хэжэнгэ» маршрудай автобус 13 час 30 минута болотор hаатахань гээд, радиогоор соносхобо. 1 час 30 минутын үнгэргэхэдэ, 15 час болотор хойшолуулба. Удаань 17 час хүрэтэр хойшолуулба. Пассажирнууд дураа гутажа, автовокзалай ноёдто орохо баатай болобо. Автовокзалай начальник Георгий Федорович Худяков: «ПАП-2 бидэниие автобусоор хүсэд ханганагүй, Хэжэнгэһээ ерэхэ автобус бусаагүй. Тиимэһээ танай рейс хойшолуулагдаа»,— гэжэ тайлбарилна.

Худяковой орлогшо Колоколова Светлана Семеновна пассажирнуудай гомдолдо дүүрэн харюу үгэжэ шаданагүй. хөөрэлдэхэшье дурагүй байха юм. Үнгэржэ ерэхэдээ, нэгэ буряад эхэнэртэй телефоноо булялдаад, хэрэлдэжэ эхилээ. Хоёр эхэнэрнүүдэй хэрэлдэжэ байхые харахада, намда аягүй шэнги байгаа hэн.

Ахалагша кассирай ПАП-2-той телефоноор хөөрэлдэжэ байхыень шагнахада, ПАП-ай хүдэлмэрилэгшэд автобусой хаана ямар рейсдэ гараха байһые гү, али хойшолуулагдаһые хүсэд мэдэнэгүй, тиихэдээ диспетчертэ хандагты гээд, бэеһээ холо болгохые оролдоно. Диспетчерынь Хэжэнгэ ошохо автобусой эбдэрһые, ямар автобусоор hэлгэхэ байһые мэдэнэгүй. Тиигээд управленидэ хандагты гэхэ юм. Иигэжэ автовокзалай ахалагша кассир ПАП-2-ой хүдэлмэрилэгшэд эбдэрһэн автобусые hэлгэхэ, хойшолуулагдаһан рейсын пассажирнуудые хайшан гээд ябуулха тухай үгээ ойлголсожо шаданагүй.

Августын 9-дэ 12 часай «Улаан-Үдэ — Хэжэнгэ» рейс үдэшын 17 час болотор хойшолуулагдаад, августын 10-да 10 часта энэл билеэдээрээ ябаха болоо гээд, радиогоор соносхогдобо. Үглөөдэрынь энэ рейс 10 частаа ябаагүй. Автобус гаражһаа гараад, вокзал ошожо ябатараа эбдэрээд, hөөргөө бусаа. Орондонь ондоо автобус бэдэрбэ.

Хоёр үдэр соо автовокзал соо автобус хүлеэгшэд шуугялдаа юм бээ. Эндэ хэлэгдэһэн гомдолнууд, хараал шэрээлые дурдаад яахамнайб? Юрэдөө, 13 час 30 минутада арай гэжэ харгыдаа гараабди.

Олохон хүнүүд биледээ тушаагаад, ондоо аргаар ябаа. Би биледээ тушаагаад, Мухар-Шэбэрээ бусаха гээд кассада ошохо гэжэ ябатараа, автобус ерэбэ гэжэ дуулаад, биледээ тушаагаагүй hэм. Иигэжэл зобохын ехээр тулижа, үхибүүдээ, ашанараа зобоожо, түрэл нютагаа амархаяа айлшалбаб. Энэмни амаралта бэшэ, харин зоболон болоо.

Эндэ ямар тобшолол хэлтэйб гэхэдэ, автовокзалай, ПАП-2-ой хүдэлмэрилэгшэд пассажирнуудаа саг соонь зөөхэ талаар хэлсээтэ уялгаяа дүүргэхын тулада ажалаа зүбөөр эмхидхэжэ шаданагүй, хубилган шэнэдхэлгэ түйлаха талаар юушье хэнэгүй гээд хэлэлтэй.

Энэ мүнии хэлээшые намтай суугтаа ябаха гэһэн пассажирнууд — Могсохоной фермын hаалишан Б. О. Жамбалова, ГПТУ-гай хүмүүжүүлэгшэ Г. С. Санжиева, городто хүдэлдэг библиотекарь С. Б. Федорова гэгшэд гэршэлхэ байха.

Б. ЖАМБАЛОВ,
дайнай, ажалай ветеран.

Кино, театрнуудта

«ДРУЖБА»
ЗОЛОТАЯ ЦЕПЬ — в 9-40, МУЖСКИЕ ПОРТРЕТЫ (2 серии) — в 15-30, 18-10, 20-50, АКСЕЛЕРАТКА — в 11-40, ЧЕЛОВЕК С БУЛЬВАРА КАПУЦИНОВ — в 13-30.

«РОДИНА»
МАУГЛИ — в 10, 16, БАШНЯ — в 12, 20, БЕЛОЕ ПРОКЛЯТЬЕ — в 14, 18-10, 21-40.

«ПРОГРЕСС»
Красный зал — ВЕЛЬД — в 9-40, 15-20, 21, МОЙ БОЕВОЙ РАСЧЕТ — в 11-30, 17-10, ЧЕРТИК ПОД ЛОБОВЫМ СТЕКЛОМ — в 13-30, 19-10, Зеленый зал — ГДЕ НАХОДИТСЯ НОФЕЛЕТ? — в 9-50, 11-30, 13-10 (удл.), 15-30, 17-10, 19, 21.

«ЭРДЭМ»
ТРЕТИЙ ДРАКОН—в 9-40, 11-10, 14-20, ЛИЛОВЫЙ ШАР—в 12-40, РАЗОРВАННЫЙ КРУГ — в 16, 17-40, СОБЛАЗН — в 19-20, 21-30.

«ОКТЯБРЬ»
ПОХИЩЕНИЕ В ТЮТЮРЛИСТАНЕ — в 9-40, 14-40, БАШНЯ — в 13, 18, 21-40, СЛЕДОПЫТ — в 11-20, 16-10, 20.

ВИДЕОЗАЛ (Дворец бракосочетаний, ул. Ербанова, 12)
СБОРНИК МУЛЬТФИЛЬМОВ — в 9-30, ДОРОГАЯ ЕЛЕНА СЕРГЕЕВНА — в 11, ГРУППА РИСКА — в 12-40, НЕ МОЖЕТ БЫТЬ — в 14.

«АРШАН»
СКАЗКА О ГРОМКОМ БАРАБАНЕ — в 17, ДВОЕ НА ОСТРОВЕ СЛЕЗ — в 19, 20-40.

«БАЙКАЛ»
НЕУЛОВИМЫЕ МСТИТЕЛИ — в 16, ХОТИТЕ ЛЮБИТЕ, ХОТИТЕ — НЕТ — в 19, 21.

«ВОСТОК»
УРА! У НАС КАНИКУЛЫ — в 15-30, ЗАБЫТАЯ МЕЛОДИЯ ДЛЯ ФЛЕЙТЫ (2 серии) — в 18, 21.

ПАРК КУЛЬТУРЫ И ОТДЫХА им. ОРЕШКОВА
ОГОНЬ, ВОДА И МЕДНЫЕ ТРУБЫ — в 11, 13, 15, НА ИСХОДЕ НОЧИ (2 серии) — в 18, 21.

ПРАВДА БУРЯТИИ

★ Фермэ бүхэндэ — элбэг тэжээл. «Ажалдаа ондо ондоогоор хандана» — Ан. Климовэй репортаж.

★ Үдэрэй темээр. «Бодото хэрэгүүдэй үе саг» — П. Натаевай статья.

★ СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ.

★ Официальна таһаг. «Залуушуулай гэр байрын комплекснуудые хүгжөөхэ тухай».

★ Августын 27-до — Совет киногой үдэр. «Харагшые хүмүүжүүлгэ» — Г. Рыбинэй статья.

★ «Залуу зандаа» — Э. Доболовагай, Н. Климовэй статья.

★ Хилын саанаһаа абтаһан мэдээсэлнүүд.

★ Дурасхаал. «Геройн тухай шэнжэ» И. Игумновэй тэмдэглэл.

★ «Поэдэй дурасхаалда» — Т. Суворцевагай шүлэгүүд.

Сэнхир экран

СОВЕТ КИНОГОЙ ҮДЭР

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 7.30—«120 минута». 9.35— В. В. Андреевэй зохёохы ажал ябуулга тухай хүгжэмтэ дамжуулга. 10.05— Багашуулда зорюулагдаһан дамжуулга. 10.35—«Гэрэй академи». 11.05—«Мүнөөдэр — Совет киногой үдэр». 11.55—«Бултанда ба хүн бүхэндэ». 12.25—«Мүнөөнэй дэлхэй ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөн». 12.55—«Мүнөөдэр — Совет киногой үдэр». 13.40—«Звездопад» — уран hайханай фильм. 15.10—«Цыганка». Т. Филимоновагай хабаадалгатай хүгжэмтэ дамжуулга. 16.00—Донбассай урдахи районуудай экологическа асуудалнууд тухай. 17.30—«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 17.50— Ан амитадай аймагта». 18.50—«Мүнөөдэр — Совет киногой үдэр». 19.35— Уласхоорондын шэнжэлэл. Конголезиин революциин 25 жэлдэ. 20.35—«Самая обаятельная и привлекательная» — уран hайханай фильм. 22.00— Время. 22.35— Хубилган шэнэдхэлгын прожектор. 22.45 — Ехэшүүлдэ мультфильмнүүд. 23.15— Композиторнууд И. Корнелюк В. Резников хоёрой хабаадалгатай хүгжэмтэ дамжуулга. 01.00 — Шэнэ hонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. «Ухаан бодол» гэһэн

МАНАЙ АДРЕС. ТЕЛЕФОНУУД: индекс 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76; отделы: партийной жизни — 2-60-91, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-64-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-61, 2-57-63, информации — 2-34-05, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, собственные корреспонденты: п. Баргузин — 91-1-44, п. Кырен — 91-7-18, Северобайкальск — 35-73, п. Хоринск — 55-6-99.

Республиканская типография Гос… комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли. г. Улан-Удэ, ул. Ленина… Н-03553. № 197. Индекс …